

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**  
**Навчально-науковий інститут економіки і управління**  
**Кафедра міжнародної економіки**

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_ О.О.Шеремет

\_\_\_\_\_ С.О.Гуткевич

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**Кваліфікаційна робота**

**на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 056 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

на тему: «Проблеми залучення прямих іноземних інвестицій»

Виконала

здобувач 4 курсу, групи МЕ 4-9

Ровна Софія Юріївна

Керівник д.е.н., проф. \_\_\_\_\_ Гуткевич Світлана Олександрівна

Рецензент \_\_\_\_\_

Засвідчую, що в цій дипломній  
роботі немає запозичень із праць  
інших авторів без відповідних  
посилань  
здобувач \_\_\_\_\_

Київ-2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально-науковий інститут економіки і управління  
Кафедра міжнародної економіки  
Освітній ступінь «бакалавр»  
Спеціальність 056 «Міжнародні економічні відносини»  
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**Завідувач кафедри**

**Гуткевич Світлана Олександрівна**

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ року

**ЗАВДАННЯ**  
**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА**

Ровної Софії Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

«Проблеми залучення прямих іноземних інвестицій»

керівник роботи

Гуткевич Світлана Олександрівна доктор економічних наук, професор

затверджені теми наказом по інституту від « 10 » 02 2020 року №109-КС

2. Строк подання студентом роботи \_\_ 02.06.2020\_\_\_\_\_

3. Інформаційна база

Основоположні законодавчі й нормативно-правові акти та програмні документи державних органів влади України. Використані положення Законів України, Указів Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики України, звітні дані Держкомстату України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників та офіційні данні міжнародних організацій.

4. Зміст основних положень роботи. Бакалаврська робота складається з трьох основних розділів: розкриття теоретичних основ інвестування; аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України; огляд перспективних напрямів іноземного інвестування, висновків, списку використаних джерел та додатків.

5. Дата видачі завдання 02.09.2019

6. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

### КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Підготовка I-го розділу	20.12.2019	
Підготовка II-го розділу	24.02.2020	
Підготовка III-го розділу	20.03.2020	
Завершення написання роботи	13-17.04.2020	
Передзахист дипломних робіт	27- 30.04.2020	
Здача готової роботи	01-02.06.2020	

**Здобувач** \_\_\_\_\_  
(підпис)

/Ровна С.Ю./  
(прізвище та ініціали)

**Керівник** \_\_\_\_\_  
(підпис)

/Гуткевич С.О./  
(прізвище та ініціали)

**Анотація:** В бакалаврській роботі надані теоретичні основи інвестування в тому числі іноземного інвестування як одного з основних джерел надходження капіталу. Надана класифікація інвестицій та їх роль в економіці країни. Висвітлено основні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій.

Проведено аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій, визначено пріоритетні об'єкти та фактори впливу.

Запропоновані шляхи вирішення проблем залучення прямих іноземних інвестицій шляхом запровадження стратегії залучення прямих іноземних інвестицій в пріоритетну для економіки України харчову промисловість.

**Ключові слова:** інвестиції; іноземні інвестиції; пріоритетні об'єкти; проблеми залучення інвестицій; стратегія.

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТУВАННЯ.....	8
1.1 Сутність економічної категорії інвестиції. Класифікація інвестицій....	8
1.2 Роль прямих іноземних інвестицій в економіці країни.....	15
1.3 Основні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій.....	19
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДИНАМІКИ НАДХОДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	27
2.1 Пріоритетні об'єкти іноземного інвестування.....	27
2.2 Аналіз динаміки надходження іноземних інвестицій.....	32
2.3 Фактори впливу надходження інвестицій.....	40
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3 ІІІ ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ.....	46
3.1 Мотивація іноземного інвестування.....	46
3.2 Розробка стратегії залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість.....	53
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	78

## ВСТУП

**Актуальність обраної теми.** Тема залучення іноземних інвестицій була доцільна з першого дня проголошення незалежності та залишається актуальною на сучасних етапах становлення економіки. Це обумовлено тим, що обсяг залучених інвестицій є показником інтеграції країни у світову спільноту. В умовах стрмкого розвитку процесу глобалізації необхідним є системний аналіз теоретичних основ та останніх даних надходження інвестицій. Про це свдчить досвід розвинених країн, без залучення іноземних інвестицій, не маючи доступу до сучасних технологій, під час постійного посилення впливу процесів глобалізації країнам важко вийти на достатньо високий економічний рівень розвитку.

Прямі інвестиції є міжнародним поняттям, яке використовується для складання платіжного балансу та визначення міжнародної інвестиційної позиції країни.

Одним з основних обмежувальних факторів у залученні прямих іноземних інвестицій є зниження інвестиційної привабливості об'єктів інвестування. До факторів від яких залежить об'єм надхдження інвестицій у економіку країни відносять: створення ефективного конкурентного середовища; податкової системи; забезпечення прозорості стимулювання довгострокового банківського кредитування; розвитку фондового ринку; розвитку спеціальних (вільних) економічних зон і територій; створення високопродуктивних робочих місць.

Іноземне інвестування для країни має ряд позитивних наслідків. За допомогою іноземних інвестицій створюється можливість модернізації виробничої бази, створення нових робочих місць, розвитку важливих галузей економіки тощо. При цьому країна економить національні бюджетні кошти, які можна спрямувати на будь-які інші не менш важливі сфери економіки, соціального забезпечення.

Теоретичні і практичні питання інвестиційної привабливості об'єктів інвестування та чинники її формування знайшли відображення в наукових

працях українських та зарубіжних учених: І.О. Бланка , А.П. Гайдуцького , С.О. Гуткевич , І.І. Вербіцької , С.О. Іщук та Т.В. Кулініч, Є.Ю. Мордань, П.Т. та багатьох інших.

Однак на сучасному етапі розвитку Україна не надає іноземним інвестиціям належного рівня правового захисту. Воєнна ситуація, економічна нестабільність, нестабільність валютної системи, високий рівень економічного ризику, нестабільне законодавство і корупція, це частина основних чинників які попри значний потенціал країни, не дозволяють Україні залучити необхідний обсяг інвестицій для розвитку економіки.

Для активізації інвестиційної діяльності необхідна виважена державна підтримка. Держава має виконувати функції гаранта стабільності інвестиційного клімату за рахунок проведення регламентованої та передбачуваної податкової, амортизаційної, митної, цінової та кредитної політики.

Тому зараз дуже актуальною стає потреба у всебічному та досконалому вивченні, розгляді та аналізі питань пріоритетних напрямів іноземного інвестування, проблем та недоліків залучення прямих іноземних інвестицій. У роботі вирішені важливі завдання з цього приводу, що стане передумовою вирішення ряду важливих питань для залучення необхідного обсягу інвестицій в економіку України.

**Мета дипломної роботи:** Аналіз проблеми залучення прямих іноземних інвестицій і розробка стратегії їх вирішення.

**Для досягнення мети були вирішені наступні завдання:**

- визначено сутність інвестицій та їх класифікацію;
- вивчено значення іноземних інвестицій для розвитку галузей економіки;
- визначено проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України;
- визначено пріоритетні об'єкти іноземного інвестування;

- розглянуто проблеми та перспективи активізації іноземних інвестицій в економіку України;
- дана оцінка динаміки надходження іноземних інвестицій;
- розглянуто фактори впливу надходження інвестицій;
- визначено мотивацію іноземного інвестування;
- розроблено стратегію залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість.

**Об'єктом аналізу** є прямі іноземні інвестиції в українській економіці.

**Предметом** є визначення проблем залучення прямих іноземних інвестицій

**Методи аналізу** які були застосовані у бакалаврській роботі. Монографічний, економічний метод аналізу, статистичний, графічний, порівняльний та метод узагальнення.

**Інформаційна база.** Основоположні законодавчі й нормативно-правові акти та програмні документи державних органів влади України. Використані положення Законів України, Указів Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики України, звітні дані Держкомстату України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників та офіційні данні міжнародних організацій.

**Структура.** Дана бакалаврська робота складається з вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дипломної роботи становить 78 сторінок друкованого тексту у тому числі 8 рисунків, список використаної літератури містить 43 джерела.

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТУВАННЯ

#### 1.1 Сутність економічної категорії інвестиції. Класифікація інвестицій.

Інвестиції в сучасних умовах розвитку економіки мають велике значення в прискоренні економічного розвитку. У перекладі з латинської мови слово «інвестиції» означає «вкладення». В економічному розумінні інвестиція означає вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому.

Нами проаналізовано різні категорії інвестицій. В економічному словнику інвестиції визначені як довгострокові вкладення приватного чи державного капіталу у власній країні чи за кордоном із метою одержання доходу в підприємства різних галузей, підприємницькі проекти, соціально-економічні програми, інноваційні проекти. [16]

Вітчизняні і зарубіжні вчені економісти розглядають інвестиції як довгострокове вкладання капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку.

Повне і точне визначення інвестицій міститься в Законі України “Про інвестиційну діяльність”. (1991) [1]

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

Такими цінностями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів);
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);

- майнові права інтелектуальної власності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");
  - права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
  - інші цінності.

Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень. [1]

Далі розглянемо класифікацію інвестицій. Найголовніші ознаки поділу ґрунтуються на джерелах (суб'єктах) інвестицій та їх об'єктах. Від цих двох факторів залежать основні напрямки інвестиційної діяльності. Сфера виробництва є одним з ключових інвестиційних напрямків. Вкладення коштів на цілі розширення виробництва, технічне переозброєння і модернізацію формує одну з ознак кваліфікації. Об'єктом вкладення коштів в сферу бізнесу можуть бути також і види основних виробничих фондів.

Інвестиційний процес здійснюється за допомогою визначених форм (видів) інвестицій. З метою прийняття рішень щодо підвищення ефективності інвестицій для обліку і аналізу необхідна їх науково обґрунтована класифікація, яка пов'язан з функціями інвестицій.

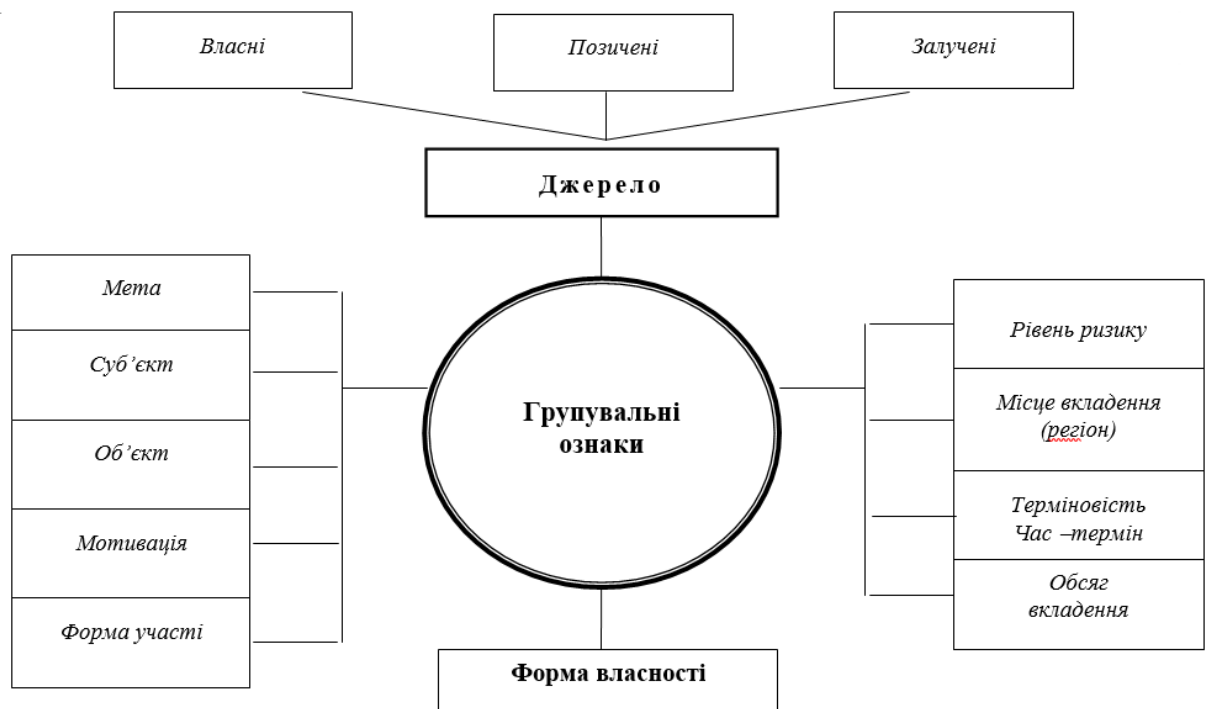


Рис. 1.1 Схема основних групувальних ознак класифікації інвестицій

Джерело: [2]

При проведенні аналізу визначено основні види інвестицій, тобто дана класифікація за певними групувальними ознаками:

- за джерелами фінансування — власні, позикові, притягнуті;
- за формами власності інвестиційних ресурсів — державні, приватні, іноземні, спільні;
- за термінами освоєння й періодами інвестування — короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- за характером участі в інвестиційному процесі — прямі, непрямі (портфельні).

Сутність інвестицій як економічної категорії визначає їхня роль і значення на макро- і мікрорівні.

Так, на макрорівні це основа для розвитку національної економіки. Ефективність суспільного виробництва зростає за рахунок впливу наступних факторів:

- відновлення основних засобів підприємств і невиробничої сфери;
  - збалансованого розвитку всіх галузей економіки;
  - прискорення науково-технічного прогресу;
  - забезпечення конкурентоздатності вітчизняної продукції;
  - створення необхідної сировинної бази;
  - нарощування економічного потенціалу країни;
  - зниження витрат виробництва;
  - розширення і поліпшення структури експорту;
  - рішення соціальних проблем;
  - забезпечення структурних змін в економіці країни.
- На мікрорівні інвестиції на мікрорівні необхідні для досягнення наступних цілей:
- збільшення і розширення сфери діяльності;
  - поліпшення якості продукції;
  - зниження собівартості виробництва і реалізації продукції;
  - модернізації і підвищення технічного рівня виробництва;
  - підвищення екологічної безпеки;
  - забезпечення конкурентоздатності підприємства;
  - придбання цінних паперів і вкладення засобів в активи інших підприємств

Інвестиції необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємств у майбутньому, стабільного фінансового стану й одержання максимального прибутку. У сукупності це визначає роль і значення інвестицій на мікрорівні. [2].



Рис. 1.2 Класифікація інвестицій по об'єктах вкладення засобів

Джерело: [2]

В економічному аналізі і статистичному обліку реальні інвестиції – це капіталоутворюючі інвестиції, що включають засоби, що направляються як в основний, так і оборотний капітал, тобто об'єктами вкладення реальних інвестицій є реальні матеріальні і нематеріальні активи (патенти, ліцензії, “ноу-хау”, технічний, науково-практичний, інструктивний, технологічний, проектно-кошторисний і інший види документації).

Найбільше поширення в галузях економіки мають реальні інвестиції. Вони являють собою фінансування конкретних проектів довгострокового використання (виробничий потенціал, житлове й інше соціальне будівництво, товарно-матеріальні ресурси, земельні угіддя, тваринницька галузь). Одним з основних напрямків капіталоутворюючих інвестицій є відтворення основних та оборотних засобів. Нематеріальні інвестиції вкладаються в кадрову підготовку,

наукові дослідження, рекламу, інформацію, видання й інші напрямки діяльності.

Також прийнято виділяти інноваційну форму інвестицій (вкладення, зв'язані з науково-технічним прогресом). Це в основному вкладення в нематеріальні активи, що забезпечують розвиток науково-технічного прогресу й успішна протидія конкурентам на товарних ринках. У промислово розвинутих країнах інновації по змісту і складу наближаються до інтелектуальних інвестицій, оскільки вони можуть підвищити результативність інвестиційної діяльності. Обов'язковою складовою успішних реформ є випереджаючий розвиток науково-технічного та гуманітарного потенціалу.

Інноваційні інвестиції є формою реального інвестування, що вимагає визначених реальних політико-економічних гарантій при вкладенні капіталу.

Зв'язані з інноваціями інтелектуальні інвестиції являють собою вкладення у творчий потенціал суспільства, об'єкти інтелектуальної власності, що впливають з авторського права, винахідницького і патентного права, права на промислові зразки і корисні моделі. Інтелектуальні інвестиції зв'язані з людським капіталом.

Класифікація інвестицій за формами власності або за приналежністю інвестора включає державні, приватні, іноземні і спільні інвестиції, з урахуванням джерел надходження засобів.

Державні інвестиції здійснюються державними підприємствами й установами за рахунок засобів бюджетів, позабюджетних фондів і позикових засобів, а також за допомогою власних і позикових засобів підприємств.

Приватні або недержавні інвестиції – це вкладення засобів, утворених із засобів часток, корпоративних підприємств і організацій, громадян, включаючи власні і притягнуті засоби. Відповідно до Закону України “Про режим іноземного інвестування” (19 березня 1996 року) іноземні інвестиції визначаються як цінності, вкладені іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Стосовно участі в управлінні підприємством інвесторів можна підрозділити:

- портфельні;
- фінансові;
- стратегічні.

Інвестиції як економічна категорія виконують наступні специфічні функції:

- процес простого і розширеного відтворення основних та оборотних засобів як у виробничій, так і невиробничій сфері;
- процес забезпечення і заповнення оборотного капіталу;
- перелив капіталу з однієї сфери в інші, більш привабливі.

Розглядають угруповання інвестицій:

- за джерелами фінансування – власні, позикові, залучені;
- за формами власності інвестиційних ресурсів -державні, приватні, іноземні, спільні;
- за терміном освоєння і періодом інвестування – короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- за характером участі в інвестиційному процесі – прямі та фінансові або портфельні, які визначаються як основні види інвестицій.

Також в основу класифікації інвестицій може бути покладено рівень інвестиційного ризику, внаслідок чого виділяють:

- безризикові інвестиції, що характеризують вкладення засобів в об'єкти інвестування, у яких відсутній реальний ризик втрати очікуваного доходу або капіталу і практично гарантоване одержання прибутку;
- інвестиції з низьким рівнем ризику;
- середньоризикові інвестиції;
- що мають високий рівень ризику;

- спекулятивні інвестиції, що виражають вкладення капіталу в найбільш ризикові активи (наприклад, в акції новостворених компаній), де передбачається одержання максимального прибутку.

Використання класифікації інвестицій дозволяє більш ефективно керувати інвестиційним процесом.

У залежності від мети класифікація може бути поглиблена та доповнена. Використання класифікації інвестицій дозволяє отримувати інформацію для більш ефективного керування інвестиційним процесом. [2]

Таким чином, розглянувши класифікацію інвестицій ми маємо основу для подальшого вивчення питання, та вирішення задач дипломної роботи. Вирішення сутності економічної категорії інвестиції дає нам можливість не тільки встановити, що слід вважати інвестиціями та інвестиційним процесом, а й виявити їх регулятивні можливості та усвідомити механізм їх дії.

## **1.2 Роль прямих іноземних інвестицій в економіці країни**

Роль іноземних інвестиційних потоків відіграє значну роль розвитку держави. Рівень інвестиційної привабливості держави визначає кількість зацікавлених іноземних інвесторів. Інвестування в об'єкти господарювання країни є одним із найефективніших способів розвитку, економічної, соціальної, екологічної та інших сфер.

Питанням, пов'язаним із впливом іноземних інвестицій на приймаючу економіку, приділяється увага усіма країнами, що дозволяють доступ іноземного капіталу в економіку. Цілі, які стоять перед окремими країнами і досягаються за рахунок залучення іноземних інвесторів, розрізняються залежно від конкретних умов економічного розвитку, зокрема від ступеня розвитку ринкових механізмів, стану інвестиційного потенціалу тощо. Тому представляє

безумовний інтерес аналіз загальних тенденцій впливу іноземного інвестування на економіку країни, що їх приймає [15].

Основним позитивним фактором впливу іноземного інвестування на економіку приймаючої країни є його вплив на рівень інвестиційної активності в країні і, як наслідок, на підвищення економічного зростання. В умовах недостатності інвестиційних ресурсів в країні або їх обмеженості в цілому в економіці країни або в окремих її галузях іноземні інвестиції частково заповнюють інвестиційний пробіл. Зростання інвестиційної активності веде до зростання ВВП. Як приклад, підтвердженням сказаного є показники економіки Японії, де в період 60-70-х рр. ХХ ст.. спостерігалось збільшення обсягу капіталовкладень в 2 рази і в той же період – зростання ВВП на 70% і більше [20].

У країнах з великим ступенем проникнення іноземного капіталу частка зайнятості за рахунок зарубіжних інвестицій велика. Наприклад, в Ірландії фірмами з іноземною участю забезпечується приблизно 2/3 всього обсягу робочих місць, в деяких галузях цей показник навіть вище: так, в хімічній промисловості він становить 69%. З іншого боку, можливий і негативний ефект, який має місце в разі, якщо інвестор домагається заданого обсягу виробництва з меншими трудовими витратами. У цьому випадку спостерігається вивільнення робочої сили [27].

В цілому, іноземне інвестування здатне здійснювати позитивний вплив на стан приймаючої економіки при наявності в цій країні чіткої концепції, орієнтованої на структурований прийом іноземних інвестицій в інтересах розвитку національної економіки, що стимулює інвестування в ті галузі і в ті напрямки, де існує найбільш гостра потреба в капіталовкладеннях. Таким чином, при поєднанні протекціонізму і відкритості економіки іноземне інвестування несе позитивний ефект, виступаючи в ролі основи інвестиційних процесів в економіці.

Іноземне інвестування здійснює вагомий вплив на приймаючу країну, зачіпаючи її внутрішні ринки, систему господарювання, середовище

підприємницької діяльності, інфраструктуру. Пряме іноземне інвестування може формувати загрози для приймаючої країни, що полягають у такому [18]:

- штучне пролонгування життєвого циклу морально застарілих товарів та технологій на ринку, що вирішує проблему затовареності ринку країни-донора та проблему утилізації. Обмін передовими технологіями відбувається переважно між високорозвиненими країнами;

- переміщення екологічно небезпечного виробництва, що дасть змогу знизити рівень забруднення в країнах-донорах і, таким чином, розв'язати проблему екологізації економіки. Натомість це призведе до загострення проблеми в країнах-реципієнтах;

- інвестування з метою встановлення контролю та ліквідації підприємств задля усунення конкурентів. Окрім того, можливим є формування структурного безробіття через конкурентну боротьбу підприємств з іноземним капіталом та підприємств із національними фінансовими ресурсами. Також можлива монополізація ринку;

- встановлення іноземними інвесторами контролю над сировинними ресурсами з метою їх подальшої експлуатації та збереження власної сировинної бази;

- вплив капіталу з країни через репатріацію прибутків до країни інвестора. Географічна та галузева структура прямих іноземних інвестицій здійснює вагомий вплив на економіку країни-реципієнта. Переважання офшорних юрисдикцій серед країн – інвесторів економіки свідчить про непрозорість джерел походження капіталу та можливості його швидкого впливу [9].

Основоположники теорії мотивації іноземних інвестицій Б. Грем та Д. Дод розрізняють інвестиційну та спекулятивну діяльність. Інвестиційна діяльність розглядається як здійснювана з метою безпеки основної величини вкладеного капіталу та отримання доходу. Інвестиційна діяльність, що не відповідає цим вимогам, класифікується як спекулятивна. Також відіграє роль фактор часу, оскільки переважно ефективні інвестиції є довгостроковими, а для

спекулятивних характерний коротко- іноді середньостроковий часовий горизонт планування [21].

Відтак, спекулятивним будемо вважати інвестування в об'єкти економічної діяльності за допомогою акумулювання вільних грошових коштів економічних агентів у фінансові активи для отримання прибутку, що перевищує середньоринковий за умов високої ризиковості. Прибуток формується на зміні цін на цей актив [21].

Отже, прямі іноземні інвестиції здійснюють більший вплив на економіку країн, що розвиваються, ніж розвинутих країн, проте цей вплив перебуває у значній залежності від вихідних умов: якості людського капіталу, інституційного забезпечення, макроекономічної ситуації в країні. Сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування економіки України суперечить пріоритетам розвитку держави та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання та формування інноваційної моделі розвитку [20].

Для зменшення негативного впливу іноземного інвестування на як на економічний та к і на технологічний розвиток країни необхідним є гармонізація інтересів країни-реципієнта та іноземного інвестора з метою досягнення максимального ефекту в умовах співробітництва.

Незважаючи на позитивні ефекти залучення ПІІ в економіку регіонів, вони не є рішенням усіх проблем. Більш того, значна залежність від таких інвестицій створює додаткові загрози для реалізації національних відтворювальних процесів, оскільки відсторонення національних суб'єктів від управління розвитком на користь іноземних інвесторів не може сприяти стійкому розвитку країни та може привести до втрати національного суверенітету.

Отже, будь-який позитивний вплив на національне відтворення від залучення ПІІ стає можливим тільки за умови проведення сильної національної економічної політики й залучення інвестицій відповідно до чітко визначених національних пріоритетів.

### 1.3 Основні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій

Нами проаналізовано основні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій у економіку країни

Серед головних проблем залучення іноземного інвестицій в економіку можна виділити такі [4]:

На основі аналізу були визначені фактори залучення прямих іноземних інвестицій які впливають на пріоритетність:

- воєнна ситуація
- економічна нестабільність
- нестабільність валютної системи
- високий рівень економічного ризику
- міжнародний рейтинг України;
- нестабільне законодавство;
- процедура одержання в'їзних віз і прикордонний контроль
- бюрократичний апарат з низьким рівнем доходів
- труднощі при здобуванні дозволу на трудову діяльність
- високий рівень корупції

Невідомо яку політику запровадить нова влада, а нестійка економіка України відповідно не завжди може запропонувати такі швидкі і високі прибутки, щоб ризикувати капіталом; корупція підриває економічні основи держави, блокує надходження іноземних інвестицій, внаслідок чого інвестори хвилюються за свої вкладення;

- високий податковий тиск на капітал підприємств;
- низький розвиток вітчизняної інвестиційної інфраструктури, низька ефективність функціонування національного фондового ринку та ін..

В Україні законодавча база має такі основні недоліки [5]:

- нестабільність та ненадійність;

- відсутність комплексності та суперечності в самих законодавчих актах.

Нестабільність не дає змоги дати прогноз щодо виробничогосподарської та фінансової діяльності. Створення стабільної нормативної бази та забезпечити нею іноземного інвестора являється головним для нього.

У Законі України “Про режим іноземного інвестування” відсутні будь-які конкретні положення щодо найважливіших об’єктів регулювання, пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери й територій, що не дає змоги вирішити проблеми пільгового режиму інвестування. Порядок трансферту прибутків, доходів та інших коштів, які одержані внаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначається тільки Національним банком

України, а відповідного законодавчого акта, що прийнятий Верховною Радою України, не існує що являється одним з недоліком.

Аналізуючи негативні причини, які впливають на стан інвестиційної діяльності в Україні, можна узагальнити їх і звести до основних трьох факторів:

- 1) впевненість економічних агентів в майбутньому (включає в себе економічну, політичну і податкову стабільність);
- 2) нормативно-правова база;
- 3) рівень корупції в органах влади.

Однак, не зважаючи на вказані вище недоліки, які впливають на інвестиційний клімат та високий ризик інвестування в Україні, існують також фактори, які приваблюють іноземних та вітчизняних інвесторів. Україна завдяки своєму потенціалу, значним трудовим ресурсам, ємності внутрішнього ринку є державою із суттєвим простором для інвестиційної діяльності. Передумовами формування в Україні сприятливого інвестиційного клімату є:

- 1) вигідне географічне положення (Україна має доступ до стратегічних ринків, зокрема,

Європейського Союзу – одного з найбільших світових ринків та країн Середнього Сходу);

- 2) природно-ресурсний потенціал (інвестиційне значення в Україні мають три види природних

- ресурсів: мінеральні, земельні й рекреаційні);
- 3) рівень розвитку промислового виробництва;
  - 4) висококваліфікована та конкурентоспроможна робоча сила;
  - 5) несформований ринок товарів (Україна потенційно є одним з найбільших ринків в Європі);
  - 6) незадоволений попит населення [14].

Для інвестора об'єкт інвестування визначається такими категоріями, як «орієнтири», «пріоритети» і «привабливість». Пріоритет як наукова економічна категорія позначає переважне, головне за часом значення, положення, право. Орієнтири відповідають визначенню спрямованості інвестицій. В інвестиційному процесі важливо правильно визначити пріоритетність і привабливість об'єктів інвестування. Інвестиційна привабливість є головним параметром, що визначає вибір орієнтирів і пріоритетів інвестиційної діяльності.

Головними орієнтирами інвестування є фактичний і потенційний розміри місцевих ринків, економічна і правова стабільність у регіонах. Найбільш пріоритетним напрямом є інвестування в об'єкти, що вже освоєні, оскільки створена інфраструктура значно сприяє подальшому їхньому розвитку. Для України нині найбільш важливими є такі галузі й сфери, що вимагають реструктуризації і додаткових капітальних вкладень. У результаті проведеного аналізу теоретикометодичних основ поняття «інвестиційна привабливість» визначено, що це інтегральна характеристика умов та чинників з позиції перспективності створення інвестиційного клімату, достатнього рівня розвитку ринкової та соціальної інфраструктури, реальних можливостей отримання інвестиційних ресурсів та реалізації інших факторів, які суттєво впливають на формування прибутковості інвестицій і обмеження інвестиційних ризиків [6].

Далі проаналізуємо основні тенденції та проблеми освоєння прямих іноземних інвестицій в Україні на прикладі інвестицій з Німеччини. Україна є аграрною країною, а в Німеччині АПК займає менше 1% ВВП. Проте при цьому сальдо торгівлі аграрною та харчовою промисловістю вже декілька років

поспіль є від'ємним, навіть без того, що основними напрямками аграрного експорту в Німеччині є продажі в Україну не продуктів, а сільськогосподарської техніки, добрив й агрохімії. За даними Держстату, лише в січні-лютому 2016 року Україною було придбано німецьких тракторів на 8 млн. доларів.

Зазначимо, що навіть криза не змогла зробити вітчизняний ринок непривабливим. Крім того, що Україна має непоганий ринок збуту, до неї приїжджають працювати німецькі фермери. Так, близько 40 німецьких фермерів орендують в Україні землю і ведуть своє господарство. Україна приваблює їх тим, що тут є можливість отримати набагато більше прибутку - маржа складає 20-30%, а в Німеччині нормою є 3-4% [28].

На нашу думку, таких фермерів було б значно більше, якби в них була впевненість в політичній та економічній стабільності України. В першу чергу, німецькі підприємці не розуміють корупції, яка є присутньою на усьому ланцюзі української влади. Також вони не розуміють несумлінного підходу до роботи та частого порушення нормативних вимог, тому планувати відкривати компанії з крупновузлового збирання німецької сільськогосподарської техніки в Україні поки рано, наразі нічого не відомо про плани німецьких виробників техніки локалізувати своє виробництво.

Основною проблемою є те, що в Україні закони не працюють, і це є свідченням того, що вітчизняне законодавство в більшості випадків досить чітко прописане, проте його не дотримуються. Наприклад, український бухгалтерський облік має більше формальний характер: так, в разі надання послуг в Україні використовуються 3 документи (рахунок, акт та податкова накладна), в той час у Німеччині рахунок є єдиним документом яким регулюється дана процедура. Україні дуже важливо, щоб бізнесмени з ЄС інвестували не лише в модернізацію і розвиток інфраструктури, але й у заходи з енергоефективності, виробництва високотехнологічної продукції, професійно-технічної освіти й у підготовку професійних менеджерів. Це, своєю чергою,

здійснить ефект в розвитку місцевої інфраструктури, зможе наповнити місцеві бюджети, створити нові робочі місця.

Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а отже, й ефективного соціально-економічного розвитку економіки держави загалом. Одним із чинників, який тривалий час негативно позначається на інвестиційній привабливості України, є макроекономічна нестабільність. Отже, маючи значний потенціал для залучення інвестицій, Україна є привабливим, однак не пріоритетним об'єктом інвестування.

Виходячи з вищезазначеного, на нашу думку, для того, щоб перетворити прямі іноземні інвестиції на позитивний чинник розвитку України, державі необхідно виконати декілька умов:

- оновити систему державного регулювання, яка б була лояльною до інвесторів з одного боку і давала можливість додати значну частину коштів до загального бюджету країни;
- покращити інвестиційний клімат України для того, щоб іноземні інвестори почували себе більш комфортно і не боялися вкладати кошти в Україну;
- підвищити показники суспільного благополуччя громадян України для інвесторів цей фактор також є важливим: чим краще соціальне забезпечення, державна допомога та рівень зайнятості, тим більше Україна буде приваблювати іноземних інвесторів.

Отже, характеризуючи стан інвестування в економіку України в цілому, його можна визначити як кризовий в порівнянні з динамічними процесами, що відбуваються в міжнародній економіці. Сучасні обсяги інвестицій залишаються недостатніми для кардинального поліпшення економічної ситуації в країні, так за розміром іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану.

Розробка заходів щодо державного регулювання і стимулювання інвестиційної діяльності дозволить підсилити інвестиційний потенціал української економіки не тільки в короткостроковому періоді, але і на перспективу, що є важливою умовою переходу Української економіки до стадії стійкого росту.

## **Висновки до розділу 1**

На основі поведеного аналізу були зроблені наступні висновки:

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

У свою чергу прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це здебільшого довгострокові капіталовкладення, які здійснюються у підприємства (що перебувають за кордоном), та забезпечують участь інвестора в управлінні та в контролі даного підприємства.

ПІІ спрямовані на отримання максимального прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих та непрямих вигод від контролю над фірмою. За допомогою іноземних інвестицій можна покращити економічний розвиток країни, стимулювати конкурентоспроможність, збільшити кількість нових робочих місць, отримати нові технології виробництва та менеджменту, стимулювати експорт. Інвестиції є також джерело не позичкового капіталу, та валютних надходжень.

Інвестування ПІІ в Україну можливе при:

- купівлі частки діючого підприємства;
- створення нових філій чи підприємств, що будуть повністю належати іноземним інвесторам;

- міжфірмові злиття та поглинання;
- стратегічне партнерство;
- за допомогою дозволу на користування українською землею та її природними ресурсами.

Класифікація інвестицій за формами власності або за приналежністю інвестора включає державні, приватні, іноземні і спільні інвестиції, з урахуванням джерел надходження засобів.

Стосовно участі в управлінні підприємством інвесторів можна підрозділити:

- портфельні;
- фінансові;
- стратегічні.

Розглянуто вплив іноземного інвестування на економіку країни та зазначено, що наявність інвестиційної мети в діях інвестора є істотною умовою і може складатися як в отриманні прибутку від вкладення, так і в досягненні іншого запланованого інвестором корисного ефекту, в чому і полягає інвестиційна потреба. Поняття інвестиційної діяльності має на увазі вкладення абсолютно будь-якого майна для досягнення певних цілей. Даними цілями є як отримання прибутку, так і отримання будь-якого корисного ефекту. Глобалізація та інтеграція економічних національних зв'язків між державами створили передумови до збільшення мобільності капіталу. У зв'язку з тим, що з формуванням міжнародних економічних відносин з'явився і міжнародний поділ різних факторів виробництва (земля, праця і капітал), з'явилася й історично сформована спеціалізація різних країн з виробництва і торгівлі певними товарами і послугами. Іноземні інвестиції є певною формою для виходу капіталу з національного ринку на міжнародні.

Визначено роль прямих іноземних інвестицій в економіці країни. Розглянуті позитивні та негативні наслідки прямих іноземних інвестицій для приймаючої економіки

3. Розкрито основні проблеми залучення іноземних інвестицій, поняття інвестиційної привабливості та пріоритетності. Портфельні інвестиції відносяться до вкладень з-за кордону в розмірі, що не перевищує 10% частки капіталу компанії. Горизонтальні інвестиції, як правило, супроводжуються експансією з боку материнської компанії і масовим вкладенням прямих іноземних інвестицій в економіку приймаючої країни.

Прямі вкладення з-за кордону найчастіше відбуваються шляхом заснування нової компанії або покупки істотної частки вже існуючого підприємства. Роль іноземних інвестицій зводиться до розвитку економіки країни загалом і одержувачів цих інвестицій (підприємств, виробництв і т.д.) зокрема. Як правило, великі промислові і банківські компанії розміщують в інших країнах своє виробництво, скуповують необхідні активи, поглинають різні фірми, розвивають власну філіальну мережу за кордоном, організують безліч дочірніх і залежних компаній.

З урахуванням викладеного вище, можемо зазначити, що проблему залучення іноземних інвестицій в економіку України необхідно вирішувати враховуючи велику кількість позитивних наслідків для приймаючої країни. Кожна форма залучення ПІІ має як переваги, так і недоліки. Проте кожне підприємство повинне самостійно обрати форму залучення ПІІ, і цей процес залежатиме від мети підприємства, існуючого стану ефективності його господарської діяльності та наявних можливостей щодо залучення інвестицій з-за кордону.

Для більш детального аналізу у наступному розділі ми зосередимося саме на аналізі динаміки надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України та визначенні пріоритетних об'єктів іноземного інвестування.

## РОЗДІЛ 2

### АНАЛІЗ ДИНАМІКИ НАДХОДЖЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

#### 2.1 Пріоритетні об'єкти іноземного інвестування

Інвестиційна привабливість є важливим складником стратегії сталого економічного розвитку держави, тому її аналіз та оцінка мають велике теоретичне та практичне значення.

Головними орієнтирами інвестування є фактичний і потенційний розміри місцевих ринків, економічна і правова стабільність у регіонах. Найбільш пріоритетним є напрям інвестицій в об'єкти, що вже освоєні, оскільки створена інфраструктура сприяє значною мірою подальшому розвитку їх. Для України найбільш важливими зараз є й такі галузі та сфери, які необхідно реструктуризувати і вкладати в них додатковий капітал. [2].

У стратегії інвестиційної діяльності важливу роль відіграють науково обґрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, програмним цілям національного відродження України, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання. Сааме на пріоритетні напрями науково-технічного прогресу слід максимально націлювати інвестиційну діяльність та ресурси. На розвиток сучасних і майбутніх високотехнологічних виробництв можуть претендувати тільки ті країни, які здатні забезпечувати високий рівень науки, техніки, освіти, культури, організації управління та трудової дисципліни [20].

Незважаючи на досить поширене використання поняття «інвестиційна привабливість», не існує чіткого підходу до його тлумачення, також часто інвестиційну привабливість ототожнюють із поняттям інвестиційної пріоритетності. Під інвестиційною привабливістю слід розуміти інтегральну оцінку переваг та недоліків об'єктів інвестування, яка визначає можливість та доцільність прийняття рішення інвестором щодо інвестування в певний

економічний об'єкт. Інвестиційна привабливість країни є комплексним результатом взаємодії об'єктивних та суб'єктивних характеристик, що суттєво впливають та зумовлюють рівень привабливості. [6]

Формування інвестиційної привабливості залежить від впливу таких чинників [3]:

- загальних (що характеризують інвестиційний клімат): політичної і фінансової стабільності, правового захисту інвестора, розвитку інфраструктури, ринкових відносин, рівня ризиків, питомої ваги державного сектору;
- галузевих (за видами економічної діяльності), вони визначають рівень капіталомісткості, оборотності і віддачі засобів, що було вкладено у визначений вид діяльності;
- територіальних, що характеризують наявність сировини, робочої сили, транспортного сполучення, ринки збуту, клімат, природно-економічні умови виробництва тощо;
- індивідуальних: рейтингової оцінки, місця розташування, земельної площі, наявності виробничих потужностей, показників балансу суб'єкта (прибутковість, ліквідність, стабільність), оцінки ризиків та ін.

Для інвесторів пріоритетними є галузі й підприємства, які мають високий інноваційний потенціал і можуть забезпечити приріст прибутку та підвищення рентабельності капіталу, що функціонує в процесі виробництва.

Держава, формуючи інвестиційну політику, враховує пріоритети конкретного періоду. Визначення найбільш пріоритетних і привабливих сфер вкладень інвестицій є проблемою інвестиційної політики. Інвестор, вкладаючи капітал у визначений об'єкт, враховує ймовірну перспективу, фіксуючи співвідношення вкладень і очікуваних доходів.

Відповідно до критеріїв привабливості та пріоритетності виділяють наступні галузі економіки України:

- стратегічні галузі, що забезпечують життєдіяльність держави: енергетика, галузі АПК, транспорт, машинобудування;
- пріоритетні галузі економіки: сільське господарство, харчова промисловість, торгівля, освіта, охорона здоров'я;
- галузі інфраструктури - соціальна інфраструктура, туризм і т.д. [2].

Професор, д-р. е. наук Гуткевич С.О. запропонувала для оцінки інвестиційної привабливості регіонів використовувати п'ять груп показників:

- 1) оцінки економічного розвитку регіону;
- 2) оцінки рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- 3) оцінки демографічної характеристики регіону;
- 4) оцінки рівня розвитку ринкових відносин та інфраструктури;
- 5) оцінка інвестиційного ризику [3, с.44]

Деталізуємо ці показники.

Перший показник. Рівень загальноекономічного розвитку регіону оцінюється на підставі вивчення потенційної регіональної потреби в обсягах інвестування, аналізу можливостей інвестування за рахунок власних джерел фінансування, сукупної ємності ринку.

Другий показник. Характеризує рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, припускає її аналіз з метою визначення можливості швидкої реалізації інвестиційних проектів на основі аналітичних показників.

Третій показник. При оцінюванні демографічної ситуації у регіоні вивчається структура населення, його зайнятість у виробництві, рівень використання кваліфікованої робочої сили, потенційний обсяг попиту населення на споживчі товари й послуги.

Четвертий показник. Характеризує рівень розвитку ринкових відносин і стану комерційної інфраструктури регіону порівняно з обліком відносини місцевих органів керування до процесу ринкових реформ і створенню відповідного клімату для функціонування підприємницьких структур.

П'ятий показник. Ухвалення рішення інвестором ґрунтується на оцінці ризику, насамперед інвестиційного. Рівень ризику визначається вивченням політичних, економічних, екологічних та інших умов здійснення інвестиційної діяльності. Кожен з наведених узагальнених показників є результатом суми оцінок більш двадцяти аналітичних показників. [2]

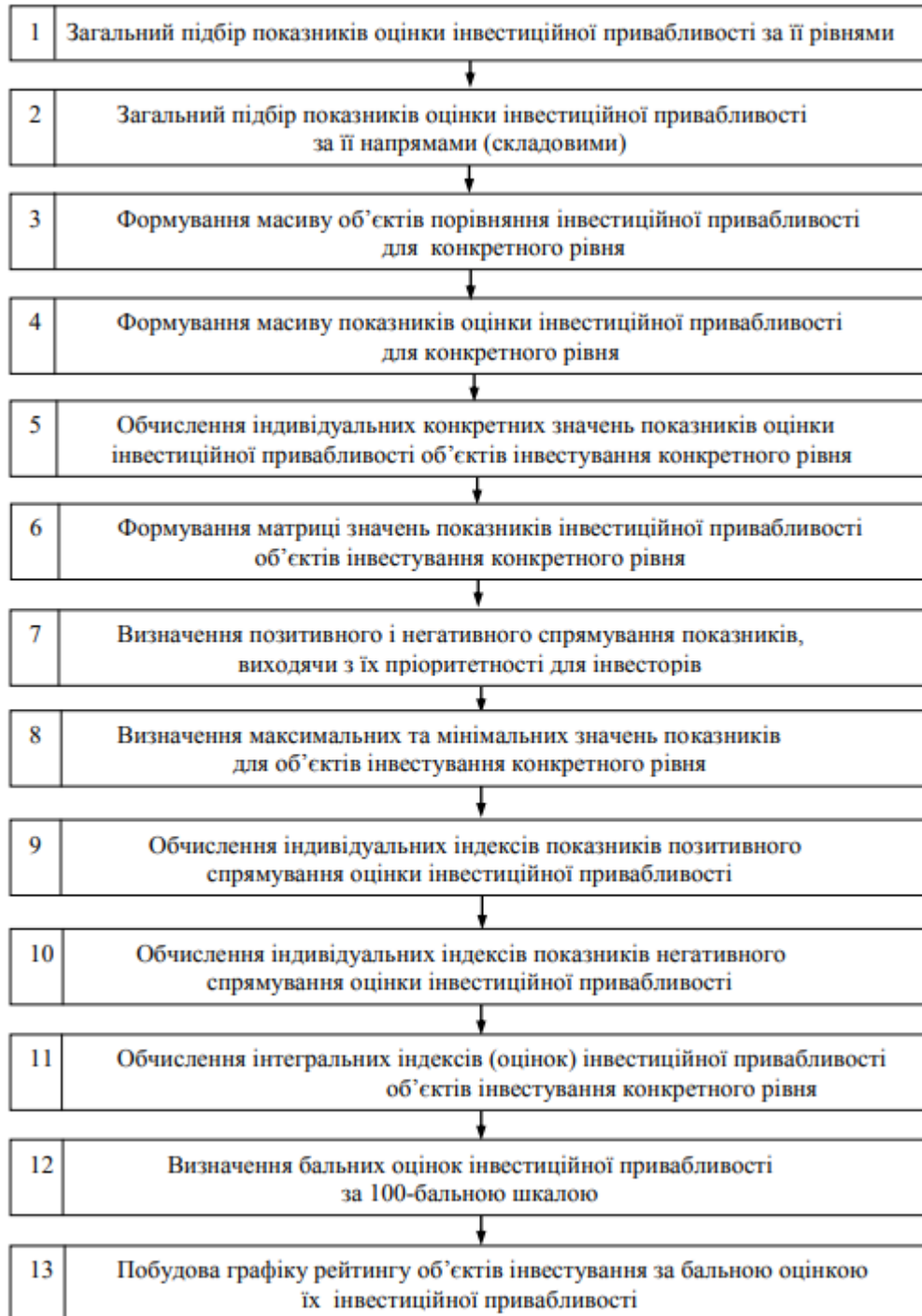


Рис. 2.1 Модель оцінки інвестиційної привабливості економічної системи  
Джерело: [7]

Наприклад, для вибору найбільш ефективного об'єкта вкладення визначається економічна ефективність порівнюваних обсягів інвестицій за критерієм мінімуму приведених витрат:

$$Пв = С + Ем \times К - Ес$$

де Пв — приведені витрати;

С - поточні витрати в розрахунку на одиницю (продукції);

Ем — коефіцієнт мінімальної ефективності капітальних вкладень;

К— питомі капітальні вкладення;

Ес - вартісна оцінка супутніх корисних результатів (екологічних, соціальних, економічних) у розрахунку на одиницю продукції результати розрахунків дають змогу здійснити диференціацію регіонів за інвестиційною пріоритетністю. У таблиці штрихуванням, залежно від розмірності кількісного показника й частоти повторності якісного показника, визначається значущість регіону для організації інвестиційного процесу в Україні.

Отже, ми визначились що, інвестиційна привабливість об'єктів — це інтегральна сукупність критеріїв дієвості умов і факторів, що забезпечують інтерес інвесторів у вкладенні капіталу. Інвестор при визначенні об'єкта інвестування вивчає привабливі об'єкти, а потім виділяє пріоритетні котрі є найбільш ефективними для вкладення капіталу.

Аналіз таких категорій, як орієнтири, пріоритети і привабливість, а також методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості дає змогу визначитись з пріоритетними об'єкти іноземного інвестування. Доцільно використати комплексний підхід до оцінки інвестиційної привабливості економічної системи зокрема, в основу методики доцільно покласти метод порівняння і вибору більш сприятливих об'єктів та умов інвестування.

Ми робимо висновки, що об'єкт може бути інвестиційно привабливим на макрорівні, але не пріоритетним, оскільки на макрорівні недостатньо забезпечено економічну та політичну стабільність, існують економічні ризики.

## 2.2 Аналіз динаміки надходження іноземних інвестицій

Впродовж майже 30 років збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій є одним з головних напрямів розвитку економіки України. Однак економічна ситуація та стан залучення прямих іноземних інвестицій, на сучасних етапах, значно ускладнюють інвестиційну діяльність.

У період 2010-2020 в Україні відбулися глибокі структурні деформації і значне відставання від європейських країн за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва, а значить і рівнем добробуту населення. У більшості українських підприємств залишається проблема застарілої техніко-технологічної бази, енергоємності і слабкої диверсифікації продуктів та ринків. Причинами цього виступають нестабільна економічна ситуація України, недосконала нормативна база, несприятливий інвестиційний клімат, високий рівень оподаткування підприємств тощо.

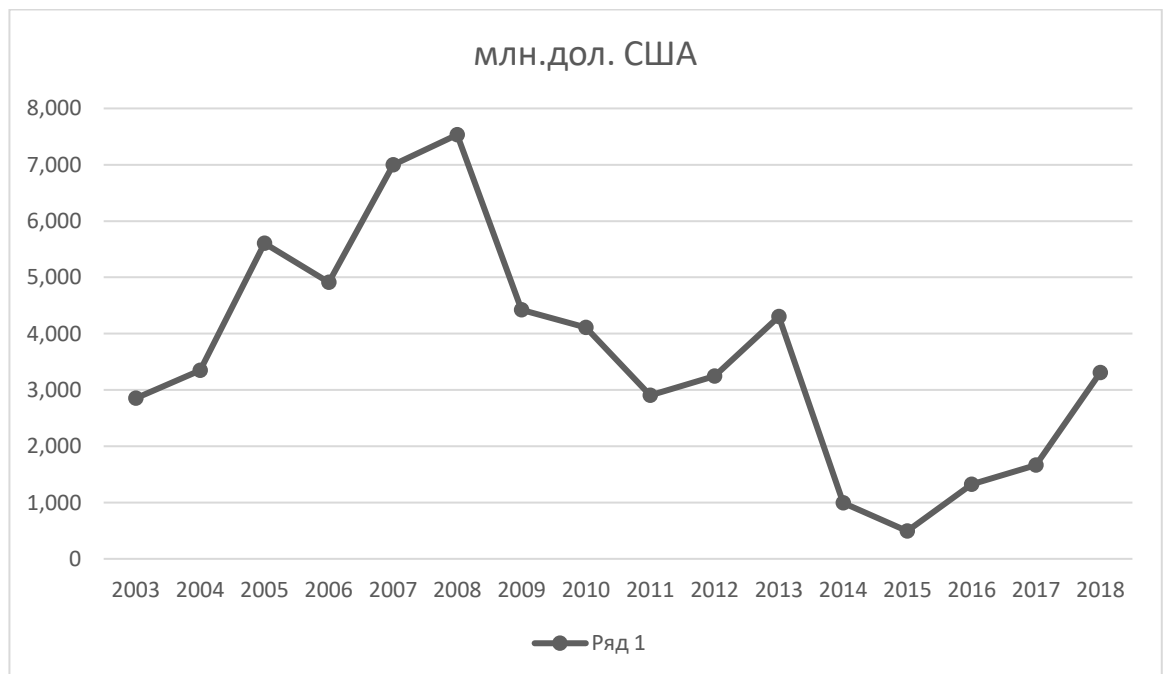


Рис. 2.2 Вартість заявлених нових проектів ПІІ в Україні в період 2003-2018 роки

Джерело: [розроблено на основі даних ЮНКТАД, інформації Financial Times Ltd, fDi Markets ([www.fDimarkets.com](http://www.fDimarkets.com)).]

На основі представлених даних можна зробити висновок, що суттєвий негативний вплив на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну спричинила глобальна економічна криза 2007 – 2009 рр. та гібридна війна проти України, розпочата у 2014 році. У 2009 році спостерігається значне скорочення обсягу залучень на. Починаючи з 2010 року відбувається поступове покращення ситуації, завдяки приросту прямих іноземних інвестицій. Впродовж 2013-2014 років прослідковується несприятливе становище через стрімке падіння обсягу залучених інвестицій. Також, значення на кінець 2017 році скоротилося відносно 2016 року на 1082 млн. дол.

У 2018 році прослідковується позитивна динаміка щодо збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 668 мільйонів доларів. Впродовж останніх 13 років найбільший приріст прямих іноземних інвестицій прийшовся на 2008 рік. Незважаючи на стрімкі коливання обсягу залучень, у 2012 році розмір інвестицій найбільш наблизився до останнього максимального значення. При тому, за останні 6 років країна не досягла такого значного розміру приросту іноземних залучень. Дана тенденція до зниження обсягу іноземних інвестицій є наслідком невирішеної низки причин недовіри інвесторів, серед яких: високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією.

Як видно з рисунка 2.2 за останні 5 років лише з 2015 року прослідковується найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних вкладень в національну економіку, проте Україна досі не досягла значень за обсягом іноземних інвестицій, які були перед початком військової агресії.

Цікавим для аналізу є вивчення географічної структури іноземних інвестицій, яку зображено на рисунку 2.3 Згідно даних Державної служби статистики України у 2019 році в економіку України прямими іноземними інвесторами з країн світу вкладено 32905,1 млн. дол. США прямих інвестицій.

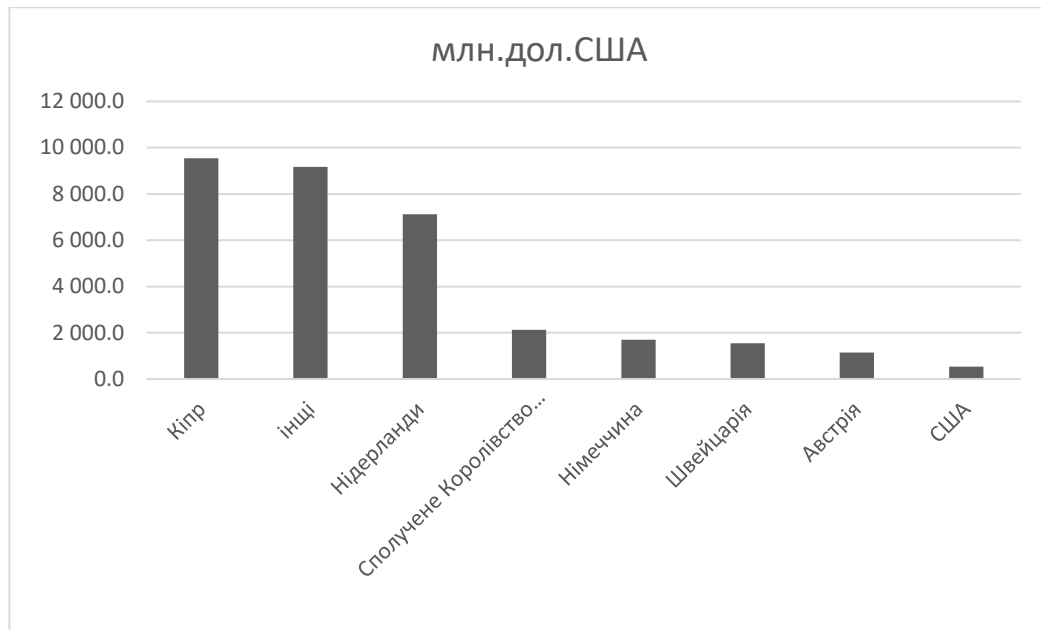


Рис. 2.3 Структура країн-іноземних інвесторів України станом на 31.12.2019 р.

Джерело: розроблено на основі даних державної служби статистики України [11]

Варто зазначити, що до основних країн-інвесторів належать Кіпр – 29%, Нідерланди–21%, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 6,4%, Німеччина – 5,1%, Швейцарія– 4,5%, на інші країни перепадає 27% загального обсягу інвестицій.

Попри те, що прямі іноземні інвестиції (ПІІ) до економіки України надійшли майже зі всіх країн світу, основна частина надходжень вже протягом багатьох років припадає на невелику кількість країн. Це свідчить про незначну географічну диверсифікацію країн-експортерів ПІІ до України. Також негативним фактором є велика частка надходження інвестицій з Кіпру (29% загального обсягу), у такий спосіб офшорні інвестиції витісняють з української економіки капітал розвинених країн та забезпечують лише кількісні показники приросту надходження ПІІ до України, а не якісні.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у I півріччі 2019 року залишаються (дод.Б): промисловість – 40,3%, будівництво – 10,8%, сільське, лісове та рибне господарство – 10,1%, інформація та телекомунікації – 3,7%, оптова та

роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,9%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,4%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 5,4%, операції з нерухомим майном – 4,9%.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у I півріччі 2019 року освоєно 73,3 відсотка капіталовкладень.

Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 7,7 відсотка. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 9,0 відсотка капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,8 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 6,6 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,6 відсотка.

Щорічно Європейською Бізнес Асоціацією (ЄБА) проводиться оцінка інвестиційного клімату. Дослідження включає в себе опитування, яке включає 5 основних питань на які відповідають більше ніж ста керівників найбільших компаній. Для оцінки результатів ЄБА використовує шкалу Лайкерта, яка має 5 градацій, де: 1 – негативно, 3 – нейтрально, 5 – позитивно. За даними ЄБА за 2014-2018 рр. індекс інвестиційної привабливості маючи тенденцію до зростання покинув негативну площину (рис. 2.4).

В опитуванні взяли участь 115 керівників найбільших міжнародних та українських компаній – членів ЄБА, які традиційно поділилися власними враженнями та прогнозами розвитку інвестиційного клімату в Україні. Європейська Бізнес Асоціація щоквартально задає директорам своїх членських компаній 5 питань: 1) Що ви думаєте про інвестиційний клімат в Україні? 2) Як ви оцінюєте поточний інвестиційний клімат для вашої компанії порівняно з попередніми 6 місяцями? 3) Які ваші прогнози щодо інвестиційного клімату в найближчі 6 місяців? 4) Чи вигідно буде інвестувати в Україну в найближчі 6 місяців? 5) Які ваші очікування щодо ведення бізнесу у вашому секторі в найближчі 6 місяців. У цьогорічному дослідженні містилося одне бонусне

питання – як ви оцінюєте впровадження податку на виведений капітал? ЄБА використовує шкалу Лайкерта, яка має 5 градацій, де: 1 – це вкрай негативно, 5 – вкрай позитивно, 3 – нейтрально.

На це вплинув ряд позитивних факторів таких, як: прийняття нових законів, розвиток електронних сервісів, діджиталізація економіки, вільний доступ до державних даних, відносна стабільність національної валюти та рівня інфляції, початок проведення реформ в сфері освіти, медицини, сільського господарства, послаблення валютного контролю. Проте залишилися і негативні фактори, які не дають індексу досягти максимальної позначки. До них відносяться високий рівень корупції, досить великий відсоток тіньової економіки, великий тиск контролюючих органів, воєнний стан на Сході країни, контрабанда, яка перешкоджає легальному веденню бізнесу тощо.

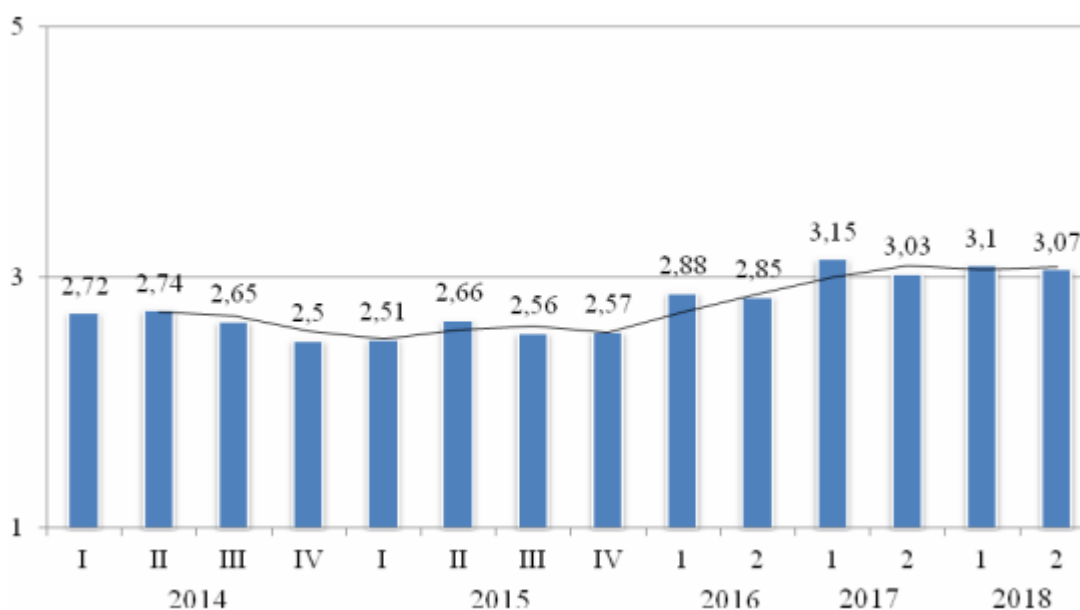


Рис. 2.4 Динаміка індексу інвестиційної привабливості України 2009 – 2018 роки

Джерело: розроблено на основі даних Європейської Бізнес Асоціації [12]

Тож, проаналізувавши вплив позитивних і негативних факторів, бачимо, що інвестиційний клімат зазнав позитивних змін, про що свідчить зростання індексу інвестиційної привабливості, незважаючи на значну кількість несприятливих факторів. Для того, щоб індекс мав позитивну тенденцію, а

інвестиційний клімат залишався привабливим для іноземних інвесторів необхідно реформувати судову систему, запустити роботу антикорупційних органів без стороннього впливу та забезпечення авторитету Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, відкрити ринок землі, проводити боротьбу з контрабандою та тіньовою економікою, забезпечити інноваційний розвиток в країні та захист прав інтелектуальної власності, провести врегулювання податкової системи.

Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих іноземних інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни. Економічна активність іноземних інвесторів в Україні незначна. Підтвердженням цього є динаміка прямих іноземних інвестицій [13].

Актуальною проблемою української економіки виступає низька віддача від інвестицій та їх неефективний розподіл. Проводячи аналіз іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, відмітимо, що найбільша частина ПІІ надходить у розвинуті сфери економічної діяльності. Причому, незважаючи на значне скорочення прямих інвестицій внаслідок ускладнення соціальної, політичної та економічної ситуації, у країні їх концентрація за видами економічної діяльності залишається майже незмінною (дод. Б).

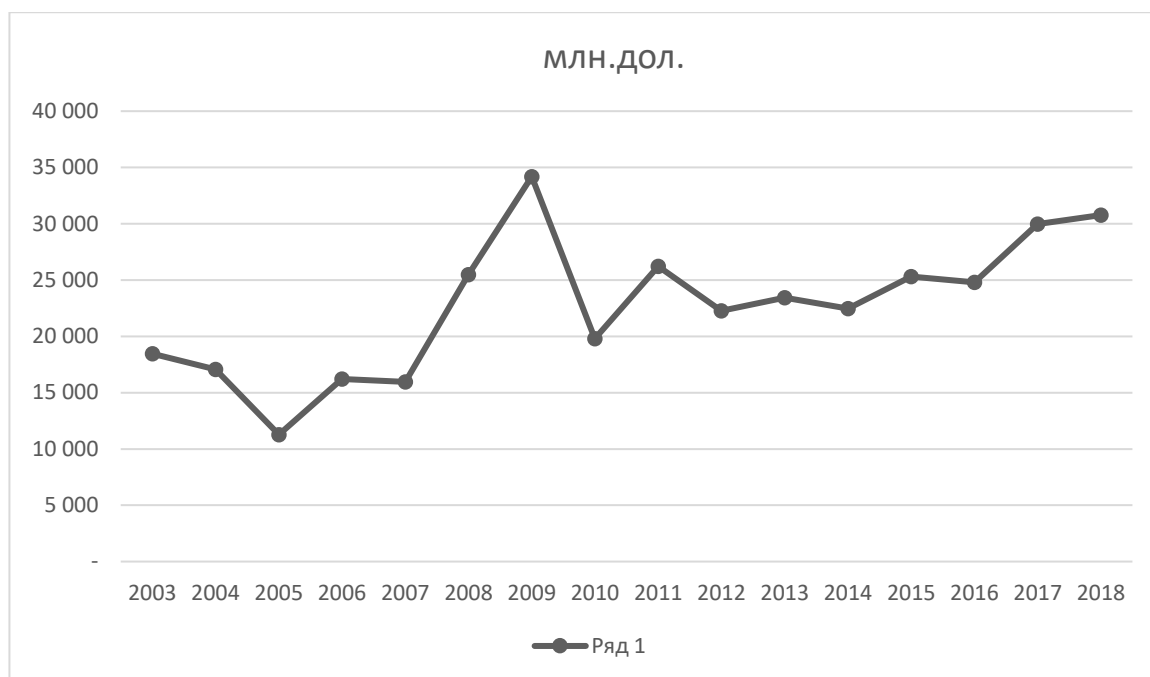


Рис. 2.5 Вартість оголошених нових проектів ПІІ в харчовій промисловості з 2003 по 2018р.

Джерело: [ЮНКТАД, побудовано на основани информации Financial Times Ltd, fDi Markets ([www.fDimarkets.com](http://www.fDimarkets.com)).]

Аналізуючи динаміку на рис. 2.5 бачимо стійке зростання обсягу нових проектів ПІІ в харчовій промисловості з 2012 по 2018р. У 2018 році, експорт харчових продуктів та сільськогосподарських продуктів з України склав 13 18,6 млрд дол. США, що дорівнює 39,3% загального експорту з України. Головною статтею експорту були зернові культури (7,2 млрд дол. США), за ними – жири та масла, готові для споживання їстівні жири та віск (4,5 млрд дол. США). Наступні за обсягом позиції сільськогосподарського експорту припали на олійні культури (2 млрд дол. США), шрот та макуха 1,2 млрд дол. США), м'ясо та харчові м'ясні субпродукти (646 млн дол. США), а також молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед (481 млн дол. США). Експорт м'яса птиці порівняно з 2017 виріс на 30%, шоколаду – на 13%, соєвої олії – на 22%, насіння ріпаку – на 15% і пшениці – на 9%. [26]

Починаючи з середини 2000–х років, Україна почала привертати до себе увагу з боку інвесторів, розпочавши процес приватизації великих державних

підприємств. Країні вдалося залучити інвестиції, зокрема, в енергетику та телекомунікації. У період з 2000 по 2008 рік, який позначився значним економічним зростанням, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну зростав рекордними темпами (у середньому 43,8% на рік) і досяг свого максимуму у 2008 році, коли Україні вдалося залучити 10,9 млрд дол. США.

Проте, вже у 2009 року обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну скоротився майже удвічі через світову фінансову кризу і склав лише 5,6 млрд дол. США. Відновлення інвестиційної активності у 2010–2012 рр. виявилось короткостроковим, а економічний спад супроводжувався послідовним зниженням обсягу інвестицій. Через агресію Російської Федерації у 2014 році чисті прямі іноземні інвестиції в Україну знизилися до позначки 2,5 млрд дол. США.

У 2016 році, іноземні інвестори вклали в українську економіку 4,4 млрд дол. США (акціонерний капітал), що перевищило показник 2015 року (3,8 млрд дол. США). Станом на 1 жовтня 2016 року лідерами за обсягом інвестицій в Україну, які забезпечили майже 50% усіх прямих іноземних інвестицій, були Кіпр (11,1 млрд дол. США), Нідерланди (5,9 млрд дол. США) та Німеччина (5,4 млрд дол. США). Окрім них, значний обсяг інвестицій забезпечують Австрія, Великобританія, Британські Віргінські острови, Франція, Швейцарія та Італія. Загалом, у зазначеному періоді, прямі іноземні інвестиції з країн ЄС склали 76,3% (32,4 млрд дол. США) загального обсягу інвестицій в Україну.

Обсяг прямих іноземних інвестицій у секторах з високою інтенсивністю праці є досить обмеженим та складає всього 14,2%, не дивлячись на те, що оптова та роздрібна торгівля, туристичні послуги, сектор харчової та переробної промисловості забезпечують 38,8% усіх робочих місць у країні. З іншого боку, кількість працівників у секторі фінансових послуг у 2015 році складала лише 1,5% від загальної кількості працюючих, хоча у тому ж році цей сектор отримав 27,3% прямих іноземних інвестицій.

У 2016 році найбільш привабливим сектором для прямих іноземних інвестицій в Україну був фінансовий сектор (фінансові та страхові послуги) –

його частка в загальному обсязі інвестицій склала 29,7%. 29,4% прямих іноземних інвестицій надійшли у промисловість, 25,3% – у сектор переробної промисловості (зокрема, у металургію та виробництво готової продукції з металу), 11,7% прямих іноземних інвестицій надійшли у сектор машинобудування та виробництво обладнання.[19]

Отже, аналізуючи рух ПІІ в Україні можна виявити низку проблем, які заважають ефективному розвитку інвестування. Інвестиції, які одержує країна розміщені територіально нерівномірно. Оскільки величини інвестицій по регіонах України суттєво відрізняються, то наслідком цього впливає регіонально-різний економічно-соціальний розвиток країни. Здебільшого інвестори здійснюють інвестиції в уже розвинені сфери економічної діяльності. Важливим важелем зменшення інвестицій є нестабільність валюти, воєнні дії на Східній Україні, корупція, проблеми у судовій системі, нестабільність політичної ситуації.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

### **2.3. Фактори впливу надходження інвестицій**

Проаналізувавши динаміку надходження іноземних інвестицій в Україну для подальшого вивчення механізму залучення ПІІ розглянемо фактори, які впливають на їх надходження.

Беззаперечним є той факт, що в Україні існує низка інвестиційно привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: великий ємний та фактично конкурентно необмежений внутрішній ринок з більшістю товарних позицій; географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; порівняно дешева та водночас

кваліфікована робоча сила; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (наявність портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання) та інше.

Переваги для прямих іноземних інвестицій	Перешкоди для іноземних інвесторів
– Географічне положення в Європі	– Негативний міжнародний рейтинг України
– Велика чисельність населення	– Відсутність політичної відповідальності держави
– Сприятливі природні умови	– Низький рівень економічної безпеки
– Ємний ринок	– Відсутність економічної безпеки
– Нерозвинена виробнича і соціальна інфраструктури	– Економічна нестабільність
– Високий рівень кваліфікації робочої сили, зокрема інженерно-технічних працівників	– Бюрократичний апарат з низьким рівнем доходів
– Низький рівень заробітної плати	– Труднощі при здобуванні дозволу на трудову діяльність
– Соціальна незахищеність працівників	– Тривалий термін розгляду документів для реєстрації спільних підприємств
Низький рівень конкуренції в країні	– Низькі темпи приватизації
	– Відсутність державних гарантій для іноземних інвестицій, що могли б захистити в суді
	– Складна процедура одержання в'їзних віз і прикордонний контроль
	– Порушення процедури

	ведення переговорів – Нерозвинений внутрішній фінансовий ринок – Недостатньо розвинута соціальна інфраструктура
--	---

Рис. 2.6 Фактори, що впливають на прямі іноземні інвестиції

Джерело: [2]

Географічне положення й природні умови України, велика чисельність населення і високий рівень її зростання — сприятливі показники для інвесторів. Особливо, коли визначна частина населення не має постійної роботи і стабільного доходу. Низький рівень заробітної плати може мати й негативне значення, оскільки не сприяє зацікавленості в результатах праці. Соціально не захищена, не затребувана державою кваліфікована робоча сила використовується закордонними підприємцями, оскільки фахівцям необхідна робота. В Україні оплата праці значно нижче, ніж в інших економічно стабільних країнах, стає привабливим для прямих іноземних інвестицій.

Нерозвинута виробнича й соціальна інфраструктура, з одного боку є перешкодою для західних бізнесменів, а з другого - це найвигідніший об'єкт вкладення капіталу. Крім цього, вкладення капіталу та розвиток якої-небудь країни визначається її економічною безпекою. На процес надходження інвестицій впливає економічна безпека країни, яка має три рівні: глобальний, регіональний і національний.

Два перших рівні — це міжнародні рівні безпеки, стан яких визначає зовнішню складову фінансової безпеки на національному рівні. Саме такі фактори багато в чому впливають на внутрішній розвиток країни, особливо з неефективною фінансово-кредитною системою, що зараз властиво Україні.

Економіка країни відчутна щодо змін на світовому фінансовому ринку. Тому внутрішній економічний розвиток країни залежить від надходження

іноземного капіталу у вигляді кредитів та інвестицій; змін світових цін на товари, процентних ставок і курсів іноземних валют; рівня використання досягнень науково-технічного прогресу.

Географічна структура іноземного інвестування в Україні формується під впливом двох взаємозалежних груп факторів. Її розвиток визначається, з одного боку, глибиною зовнішньоекономічних зв'язків з традиційними партнерами — країнами СНД, а з другого боку — необхідністю диверсифікованості, насамперед, міжнародної інвестиційної діяльності.

Для іноземних інвесторів надзвичайно важливою умовою є створення в країні-реципієнті сприятливого клімату для своєї діяльності.

Серед факторів загального характеру найважливішими є: стабільність політичної обстановки та довіра уряду; надійність інформаційного забезпечення; простір дій для приватного підприємництва; адекватне й прогнозоване оподаткування; правові та інші гарантії виконання договорів; скорочення ролі бюрократичного апарату керування, спрощення процедури видачі дозволів; ліберальний зовнішньоторговельний режим; можливість користуватися недорогими послугами інфраструктури такими як електроенергія, вода, телекомунікації, транспортне повідомлення, і т. д.; відсутність контактів з кримінальними структурами.

## Висновки до розділу 2

Проаналізувавши динаміку надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України ми зробили наступні висновки:

Визначено пріоритетні об'єкти іноземного інвестування: агропромисловий комплекс; машинобудування; охорона здоров'я; металургійний комплекс; транспорт і зв'язок; соціальна інфраструктура та деякі інші.

Формування інвестиційної привабливості залежить від впливу основних чинників їх чотири, а саме: загальні; галузеві; територіальні, індивідуальні:

Аналіз динаміка надходження іноземних інвестицій дає змогу побачити що суттєвий негативний вплив на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну спричинила глобальна економічна криза 2007 – 2009 рр. та гібридна війна проти України, розпочата у 2014 році. За допомогою динаміки географічної структури іноземних інвестицій, у 2019 році в економіку ми бачимо що найбільшими країнами-інвесторами для України є Кіпр та Нідерланди. Інвестиції, які одержує країна розміщені територіально нерівномірно

Стосовно галузевих пріоритетів, то в іноземних інвесторів вони різні: сьогодні ПП наявні в усіх галузях української економіки. Водночас більшість інвесторів, представлених на українському ринку, охоче інвестують у галузі переробної промисловості, а також сферу оптової та роздрібною торгівлі — там, де швидко з'являються нові товари, змінюється асортимент, швидко окупаються витрати та невисокі комерційні ризики. Також популярними є галузі, що не потребують довгострокових капіталовкладень і освоєння нових технологій, зокрема фінансовий сектор та сектор нерухомості.

Попри те, що інвестиції залучаються у високоприбуткові галузі економіки, вони не зміцнюють конкурентні позиції країни на світових ринках. Надмірні ПП у фінансовий сектор, з одного боку, наповнюють фінансову систему обіговими коштами, які сприяють стабільній ліквідності фінансової

системи країни, з іншого — створюють підстави для екстенсивного розвитку національної економіки.

Фактори, які позитивно впливають на інвестиційну привабливість України: вигідне геополітичне розташування, високий рівень природноресурсної бази, дешева кваліфікована робоча сила, місткий споживчий ринок.

До негативних факторів можна віднести: нестабільність валюти, воєнні дії на Східній Україні, корупція, проблеми у судовій системі, нестабільність політичної ситуації.

Усе вищесказане надає нам можливість відзначити, що прямі іноземні інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому, тому обсяг залучених інвестицій є показником інтеграції країни у світову спільноту.

## РОЗДІЛ 3

### ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

#### 3.1 Мотивація іноземного інвестування

В економічно розвинутих країнах інвестиційний процес залежить від впливу кон'юнктури ринку, джерел і розмірів фінансування капіталовкладень. Інвестування в цих країнах здійснюється за рахунок вкладень приватного капіталу; прямих інвестицій із засобів бюджету; непрямого бюджетного дотирування часток капіталовкладень, тобто за рахунок інвестиційних кредитів і податкових пільг; інвестицій в об'єкти соціального призначення із суспільних і благодійних фондів.

Так, У.Ф. Шарп, Г.Дж. Александер та Дж.В. Бейлі у своїй фундаментальній праці «Інвестиції» одним із найважливіших етапів інвестиційного процесу називали вибір інвестиційної політики інвестора та формування його інвестиційних цілей на основі вмілого балансування між дохідністю та ризиком інвестицій. [35]

Держава контролює на законодавчій основі окремі види діяльності (вони стосуються загальнодержавних інтересів): банківсько-кредитної, фінансової й податкової систем, а також регулює зміни платіжного балансу.

Для України важливі досвід і аналіз найбільш важливих факторів, що впливають на процес залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Польщі. Основними з них є: економічна трансформація; стабілізація економічної політики; зростання внутрішнього валового продукту; участь в Організації Економічного Співробітництва і Розвитку; членство в Європейському Союзі.

Близько 90% прямих інвестицій у Польщу одержано від країн-членів Організації Економічного Співробітництва і Розвитку. Аналіз інвестиційного процесу показав, що з пріоритетності секторів економіки інвестиції надходять,

насамперед, у виробництво продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів, тобто харчову промисловість, потім у машинобудівний сектор.

При вивченні іноземних інвесторів, що здійснювали вкладення, третина з них виділила п'ять факторів, що позитивно впливають на інвестиційну привабливість і на одержання прямих іноземних інвестицій у Польщу: гарна перспектива для економічного зростання країни; низька вартість робочої сили; обсяг польського ринку; велика пропозиція робочої сили; можливість зниження виробничих витрат.

За даними моніторингу, проведеного вченими-економістами і на основі факторів, що сприяли одержанню прямих іноземних інвестицій у Польщу, були отримані наступні дані, наведені в порядку значущості;

- гарна перспектива для економічного зростання;
- низька вартість робочої сили;
- обсяг польського ринку;
- зниження виробничих витрат;
- пропозиція робочої сили;
- висока кваліфікація робочої сили;
- сприятливий інвестиційний клімат;
- законодавча безпека;
- гарантії прав власності;
- членство в Європейському Союзі.

Результати аналізу свідчать про те, що, незважаючи на значний прогрес у багатьох сферах діяльності, іноземні інвестори все ще стикаються з визначними труднощами. На питання про складності в початку їхнього бізнесу інвестори часто називали: підготовку необхідної документації і реєстрацію компаній; забезпечення нормальних технічних і організаційних умов для початку бізнесу; процес приймання на роботу відповідного персоналу; одержання дозволів на ведення бізнесу від відповідних органів; пошук ділових партнерів. Іноземні інвестори позитивно оцінили інфраструктуру в Польщі.

Питання диверсифікованості інвестиційних потоків, а також підвищення ефективності використання інвестицій і накопиченого основного капіталу набувають особливої актуальності.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» (ст. 2), іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді;

- іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України; валюти України — при реінвестиціях в об'єкт первинного інвестування або які-небудь інші об'єкти інвестування відповідно законодавству України за умови сплати податку на доход (доходи) (при купівлі пакета акцій відкритих акціонерних товариств під час приватизації це єдино можлива форма інвестицій згідно із Законом «Про приватизацію державного майна») будь-якого спонукуваного й нерухомого майна і зв'язаних з ним майнових прав;

- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав — прав власності на частину (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеного відповідно до законодавства України або інших країн, виражених у конвертованій валюті;

- грошових вимог і прав на вимоги виконання договірних зобов'язань, що гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену відповідно до законів (процедурами) країни інвестора або міжнародних правил торгівлі;

- будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародних правил торгівлі, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторське право, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, «ноу-хау» тощо;

- прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами й використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорам, вартість яких у конвертованій валюті

підтверджена відповідно до законів (процедурами) країни інвестора або міжнародних правил торгівлі;

- інших цінностей відповідно до законодавства України. [2]

Розробка механізмів інвестиційного потенціалу в національній економічній політиці має включати систему принципів, що відображають певні закономірності її розвитку. Процес інвестування ґрунтується на низці принципів, дотримання яких є необхідною передумовою ефективності інвестицій. Базові принципи інвестування сформульовані Л.Дж. Гітманом і М.Д. Джонком. Комбінаторність їх застосування в різних галузях економіки дає можливість одержати максимальний ефект від вибору напрямів інвестування. Їх адаптація стосовно вітчизняних умов інвестування, а також узагальнена точка зору ряду авторів на принципи ведення інвестиційної діяльності сьогодні дає можливість виділити сукупність цих принципів в систему, а саме [23]:

– принцип ефективності інвестицій обумовлює необхідність перевищення кінцевого економічного результату, що отримано від реалізації інвестиційного проекту, над витратами на його розробку;

– принцип граничної ефективності інвестування. Суть цього принципу полягає у тому, що існує взаємозв'язок між процесом вкладення капіталу і відповідними цьому вкладенню показниками ефективності. Здійснюючи певні капіталовкладення, настає момент, коли їх додаткова кількість не впливає на зростання економіки. Звідси необхідність точно обчислювати оптимальний рівень обсягів інвестицій без марної витрати ресурсів, які не приносять додаткового ефекту;

– принцип комплексної оцінки ефективності капітальних інвестицій. Існують різні варіанти оцінок ефективності: наприклад, при порівнянні відносних витрат виявляється найбільш вигідний проект (спирається на вартісну оцінку, що в умовах високого рівня інфляції є недостатнім для ухвали рішення відносно кращого проекту вкладення інвестицій); поправки до такого варіанту доповнюються розробкою технічних і соціальних оцінок ефективності капітальних інвестицій;

– принцип початкової свободи у виборі об'єктів інвестування полягає у тому, що спочатку інвестор має ширший вибір варіантів вкладення вільних фінансових ресурсів, чим тоді, коли він вже здійснив перший крок. Його свобода звужується у зв'язку зі вступом у смугу ризиків, яка неминуче настає після вибору інвестиційного проекту і породжує певний ризик втрат в разі невдало вибраного рішення;

– принцип адаптаційних витрат, до яких відносять всі витрати, які пов'язані з адаптацією до нового інвестиційного середовища. Можуть бути виражені як в грошовому виразі, так і в об'ємі продукції, яку недовипустили, від модернізації виробництва, від перепідготовки кадрів для налагодження або роботи на новому устаткуванні, існуванні певного тимчасового лага від ухвалення рішення про нові проекти інвестування до початку його практичної реалізації;

– принцип мультиплікатора ґрунтується на необхідності обліку міжгалузевих зв'язків;

– принцип концентрації передбачає концентрацію інвестицій на одному або невеликій кількості проектів при низькому ступені ризику і високій ефективності у майбутньому. Концентрація інвестицій дозволяє скорочувати терміни реалізації інвестиційних проектів;

– принцип поглибленої спеціалізації полягає в тому, щоб при виборі інвестиційного проекту для будь-якого регіону повинна враховуватися спеціалізація регіону, що визначається концентрацією тих або інших галузей і наявністю базових галузей в різних сферах економіки, і неодмінно буде поглиблюватися в процесі реалізації інвестиційного проекту. Проблема поглиблення спеціалізації полягає в наявності бази розвитку. При невірному виборі спеціалізації почнуться перекоси в структурі економіки регіону;

– принцип пропорційності. На його основі визначаються напрями інвестиційної діяльності (наприклад, на основі балансів матеріальних потоків), які забезпечать зростання експортної складової регіону і зниження імпоротної складової;

– мережевий принцип інвестування. Інвестиційна діяльність пов'язана із фінансовими ризиками. Для зниження інвестиційних ризиків необхідне розсіювання інвестицій не тільки по формах та галузях, але і за типами відтворення: нове будівництво, розширення, реконструкція, технічне переозброєння пріоритетних галузей;

– принцип системності полягає в здійсненні процесу реалізації інвестиційного проекту як єдиної системи, яка включає ряд підсистем і елементів для досягнення мети проекту. Свої економічні інтереси при реалізації процесу інвестування мають інвестори, підприємства, проектні і будівельні організації, банки, страхові фірми, проте всі зусилля їх повинні бути спрямовані на досягнення загальної мети проекту. Крім того, принцип системності припускає необхідність взаємопов'язаності і підлеглості інвестиційних проектів розвитку підприємства з елементами зовнішнього й внутрішнього середовища;

– принцип збалансованості ризиків необхідно дотримувати, коли йдеться про особливо ризикові інвестиції, які доцільно фінансувати за рахунок власних засобів (чистий прибуток та амортизаційні відрахування), або самофінансування;

– принцип оптимальності відображає необхідність вибору з декількох варіантів інвестиційних проектів найкращого;

– принцип безперервності і динамічності обумовлює потребу коректування інвестиційних проектів під час надходження нових даних про об'єкт інвестування, а також розрахунок оцінки результатів від їх реалізації в динаміці, тобто з урахуванням минулих показників і минулого стану об'єкту;

– принцип варіантності обумовлює необхідність розробки диференційованих варіантів інвестиційних проектів, виходячи з різних варіантів зовнішнього і внутрішнього середовища певної підприємницької структури.

Щоб поліпшити інвестиційний клімат економіки, потрібно

- максимально можливо спростити процедури, які регламентують взаємовідносини між державою і підприємцями в галузі залучення іноземних інвестицій;

- створити гарантії стабільності умов щодо довгострокового фінансування інвестиційних проектів .

Для того, щоб активізувати притік іноземного капіталу в Україну потрібно реалізовувати державну політику, а саме:

- забезпечити надійний інституційний захист прав інвесторів, вдосконалити нормативно-правову базу підприємницької та інвестиційної діяльності;

- вдосконалити систему корпоративного управління;

- розробка скоординованої державної політики у сфері державних запозичень; – вдосконалити державну політику у сфері приватизації державних підприємств та її реалізації; – вдосконалити процедуру банкрутства;

- реформувати податкову систему України;

- створити в Україні дієвий механізм протидії корупції;

- розвивати фінансову сферу. [22]

Тобто ми бачимо що, для реалізації своїх капіталовкладень у певні форми кожен інвестор керується власними мотивами. Тому проаналізувавши та класифікувавши основні мотиви прямого іноземного інвестування їх форми та принципи реалізації, можна зрозуміти потреби та вимоги вкладників капіталу, що, в свою чергу, може стати в пригоді при формуванні стратегій залучення прямих іноземних інвестицій, які є надзвичайно важливими для участі країни у міжнародних економічних відносинах та у світовій економічній системі загалом.

### **3.2 Розробка стратегії залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість**

Протягом останніх десяти років сектор харчової та переробної промисловості вийшов на передові позиції в економіці України. Останніми роками він увійшов до першої трійки найбільших секторів економіки України. У 2018 році обсяг сільськогосподарської продукції у фактичних цінах збільшився на 19% порівняно з попереднім роком, з 707,8 до 843,3 млрд дол. США.

У секторі харчової та переробної промисловості працює близько 18% населення країни. З 2013 року сільськогосподарський експорт є найбільшим експортним сектором України. Важливість сільського господарства для економіки України є більш наочною у контексті міжнародної торгівлі. У період з 2014 по 2018 рр. частка сільськогосподарської продукції у загальній структурі експорту зросла до 39%. [19]

Державна підтримка інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки

1. Державна підтримка інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки здійснюється у порядку та на умовах, визначених цим Законом.

2. Особливості оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, визначаються Податковим кодексом України.

3. Особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, визначаються Митним кодексом України.

4. Обсяги коштів, що спрямовуються на державну підтримку, щороку визначаються законом про Державний бюджет України, а також відповідними місцевими бюджетами, у тому числі з урахуванням статті 105 Бюджетного кодексу України. [9]

Структурна перебудова у сфері матеріального виробництва, особливо агропромислового комплексу і зокрема сільського господарства, є важливим мотиваційним фактором для інвестування. Тим більше, що Україна має ресурси для виробництва сільськогосподарської продукції і географічно розташована поблизу міжнародних ринків. Основний орієнтир і пріоритет аграрного сектора визначає головним і незамінним природний засіб виробництва землю, від раціонального використання якої залежить ефективність (прибутковість) аграрного сектора економіки. Створення сприятливого інвестиційного клімату є важливою умовою залучення інвестицій в країну.[24]

СТРАТЕГІЯ розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року.[8]

Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, є системоутворювальним у національній економіці, формує засади збереження суверенності держави - продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Крім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор спроможний на вагомий внесок у розв'язання світової проблеми голоду.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі потребує адаптації до умов, що постійно змінюються, а відповідно - подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, може сприяти розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір, а отже, зростанню доходів задіяного в аграрній економіці сільського населення,

кількість якого становить понад третину всього населення країни, а також забезпечити мультиплікативний ефект розвитку інших галузей національної економіки.

Ця Стратегія спрямована на формування ефективного, соціально спрямованого аграрного сектору економіки, що повинен задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції у світі на основі його багатокладності та пріоритетності підтримки господарств, власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою.

Аналіз проблем розвитку аграрного сектору економіки

Основними проблемами розвитку аграрного сектору економіки є:

- нерівномірність розвитку різних форм господарювання з одночасним послабленням позицій середніх сільськогосподарських товаровиробників внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням сільськогосподарських товаровиробників формально однакових, але не рівних умов господарювання;
- відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських товаровиробників у межах сільських громад, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;
- нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках внаслідок незавершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів;
- низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;
- наявність ризиків збільшення виробничих витрат внаслідок зростання рівня зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, збільшення вартості невідновлюваних природних ресурсів у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції;

- втрати такої продукції внаслідок недосконалості системи логістики її зберігання та інфраструктури аграрного ринку в цілому;
- відсутність у сільськогосподарських товаровиробників мотивації до дотримання агроекологічних вимог;
- обмежена ємність внутрішнього ринку споживання сільськогосподарської продукції, що обумовлена низькою платоспроможністю населення;
- недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції, складність у виробленні сільськогосподарськими товаровиробниками консолідованої позиції щодо захисту своїх інтересів;
- непоінформованість значної частини сільськогосподарських товаровиробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;
- незавершеність земельної реформи.

Стратегічними цілями розвитку аграрного сектору є:

- гарантування продовольчої безпеки держави;
- забезпечення прогнозованості розвитку та довгострокової стійкості аграрного сектору шляхом розвитку різних форм господарювання;
- сприяння розвитку сільських населених пунктів та формування середнього класу на селі шляхом забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення рівня доходів;
- підвищення рівня інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, ефективності галузей, забезпечення стабільності ринків;
- розширення участі України у забезпеченні світового ринку сільськогосподарською продукцією;

- раціональне використання земель сільськогосподарського призначення та зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище.

Принципи розвитку аграрного сектору у сфері організації аграрного виробництва :

- збалансованість його розвитку за економічними, соціальними та екологічними критеріями;
- створення умов для формування заінтересованого в довгостроковому ефективному господарюванні відповідального користувача (власника) землі;
- розвиток різних форм господарювання за умови пріоритетності формування господарств, що мають велику соціально-економічну роль для сільських громад.

До господарств, що мають велику соціально-економічну роль для сільських громад, належать:

особисті селянські господарства, що використовують переважно власну працю, ведуть товарне виробництво, орієнтовані на збільшення загального доходу, тож більше мотивовані до виробництва працездатної сільськогосподарської продукції;

суб'єкти господарювання, власники яких проживають у громаді, у тому числі фермерські господарства, які зареєстровані за місцем провадження господарської діяльності і використовують власну працю та найману працю переважно односельчан.

Принципами розвитку аграрного сектору у сфері формування та реалізації державної аграрної політики є:

- пріоритетність аграрного сектору у загальнодержавній економічній політиці;
- забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації;
- застосування інструментів стратегічного управління розвитком аграрного сектору та оперативного впливу на кон'юнктуру ринку;
- застосування диференційованих підходів до створення умов для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників залежно від установлених законодавством критеріїв їх діяльності;
- орієнтація на підтримку розвитку кооперації із застосуванням кластерної моделі;
- розвиток саморегулювання в аграрному секторі, делегування державою галузевим, фаховим та територіальним об'єднанням частини повноважень щодо регулювання аграрного ринку, в тому числі у частині здійснення контролю за якістю та безпечністю вітчизняної сільськогосподарської продукції;
- формування у сільськогосподарських товаровиробників позитивних довгострокових очікувань;
- стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до раціонального аграрного природокористування;
- урахування регіональних умов розвитку сільського господарства.

Цільові орієнтири реалізації Стратегії

Макроекономічними показниками розвитку галузі є:

збільшення обсягу валової сільськогосподарської продукції;

збільшення щороку обсягів експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції на 3-4 відсотки;

зростання розміру середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до середнього за галузями економіки.

Продовольчу безпеку планується забезпечити шляхом пропонування основних видів вітчизняної сільськогосподарської продукції (зерна, молока, м'яса, цукру, яєць, олії соняшникової, овочів) на рівні не менш як 80 відсотків попиту внутрішнього ринку.

Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції передбачається забезпечити шляхом зменшення щороку витрат енергетичних ресурсів на 1 тону виробленої продукції в середньому на 1-2 відсотки, створення та функціонування саморегулювальних організацій у всіх галузях сільського господарства та збільшення щороку на 1 відсоток питомої ваги сільськогосподарської продукції, що реалізується за довгостроковими контрактами, у загальному обсязі її реалізації.

Пріоритетні напрями досягнення стратегічних цілей

Пріоритетними напрямами досягнення стратегічних цілей є:

забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом:

- формування стратегічних продовольчих запасів держави;

- збільшення обсягів виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції з урахуванням вимог до забезпечення продовольчої безпеки держави та можливості реалізації її експортного потенціалу;

- забезпечення якості та безпечності харчових продуктів, дотримання вимог до їх виробництва у результаті удосконалення системи сертифікації виробництва і стандартизації, впровадження на усіх підприємствах переробної та харчової промисловості систем управління якістю та безпечністю харчових продуктів, створення мережі лабораторій для визначення рівня якості сільськогосподарської продукції, делегування саморегулювальним об'єднанням на засадах взаємовідповідальності частини повноважень щодо здійснення контролю за відповідністю сільськогосподарської продукції національним стандартам;

- створення системи логістики, забійних пунктів живої худоби та птиці, інших складових ринкової інфраструктури для особистих селянських та середніх господарств;

- проведення моніторингу та прогнозування ринку сільськогосподарської продукції, реагування на ринкові ризики;

- регулювання земельних відносин шляхом:

- гарантування захисту прав власності та законних інтересів користувачів (власників) землі;

- створення сприятливих умов для набуття пріоритетного права користування (власності) землями сільськогосподарського призначення особами, які проживають у сільській місцевості та господарюють виключно та переважно з використанням власної праці;

- включення земель сільськогосподарського призначення до ринкового обігу та його державного регулювання у результаті поетапного запровадження обігу земель сільськогосподарського призначення (перший етап - вихід Державного земельного банку на ринок з метою створення умов для запровадження вільного обігу земель сільськогосподарського призначення, зокрема шляхом їх консолідації (до зняття мораторію на продаж таких земель сільськогосподарського призначення), другий етап - запровадження обігу земель сільськогосподарського призначення на всій території країни);

- поліпшення системи державного контролю у сфері земельних відносин, зокрема шляхом недопущення неконтрольованої зміни цільового призначення земельних ділянок;

- запобігання спекулятивним операціям у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення шляхом заборони перепродажу земельних ділянок протягом певного строку та встановлення диференційованого підходу до оподаткування таких операцій;

- недопущення монополізації обігу земель сільськогосподарського призначення, зокрема шляхом обмеження площі таких земель, що можуть перебувати у власності або оренді однієї особи;

- удосконалення орендних відносин, зокрема шляхом стимулювання довгострокової оренди земель сільськогосподарського призначення, встановлення мінімального строку дії договору оренди таких земель та визначення умов його дострокового розірвання, запровадження консолідованої відповідальності у разі надання в оренду масивів земель сільськогосподарського призначення;

- стимулювання до раціонального і ефективного використання зазначених земель та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування;

удосконалення фінансової політики у результаті створення прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектору з урахуванням його економічних особливостей та соціальної ролі шляхом застосування спеціального режиму оподаткування відповідно до законодавства; поетапна трансформація системи оподаткування в аграрному секторі; удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників;

забезпечення стабільної системи державної підтримки аграрного сектору шляхом запровадження середньострокового бюджетного планування, зокрема системи індикаторів фінансування аграрного сектору; надання переваги державній підтримці у здійсненні заходів щодо ефективного розподілу ресурсів в аграрній сфері; запровадження цільової підтримки на поворотній основі за умови наявності відповідальних за цільовий результат сільськогосподарських товаровиробників; перехід до переважно компенсаційних виплат; пріоритетне фінансування інноваційно-інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства; встановлення критеріїв доступу до прямої бюджетної підтримки з урахуванням соціально-економічної ролі господарств для сільських громад, агроекологічних вимог та прозорості у забезпеченні проходження бюджетних коштів;

реалізація фінансово-кредитної політики шляхом створення дієвої системи земельної іпотеки та розвитку системи кредитного забезпечення

аграрного сектору, в тому числі шляхом використання аграрних розписок та електронних складських свідоцтв;

удосконалення регуляторної політики в аграрному секторі у результаті:

- підвищення ефективності адміністративного регулювання шляхом створення регуляторної системи на засадах державно-приватного партнерства, впровадження ризикоорієнтованого підходу під час здійснення державного контролю;

- делегування частини повноважень щодо регулювання аграрного ринку саморегульним об'єднанням сільськогосподарських товаровиробників та розширення їх участі у формуванні і реалізації державної аграрної політики;

- зменшення регуляторного навантаження на агробізнес у результаті максимального скорочення переліку необхідних дозволів та ліцензій;

- впровадження механізму надання адміністративних послуг сільськогосподарським товаровиробникам за принципом “єдиного вікна”;

удосконалення технічного регулювання шляхом:

- адаптації технічного регулювання безпечності продукції до вимог ЄС і СОТ;

- підвищення рівня відповідальності саморегульних об'єднань сільськогосподарських товаровиробників та кооперативів у здійсненні контролю якості та безпечності продукції, виробленої її членами;

- обмеження безпосереднього контролю особистих селянських господарств у разі, коли вся вироблена ними продукція реалізується на товарних ринках через кооперативи;

регулювання ринків шляхом:

- поступового скорочення переліку об'єктів державного цінового регулювання і способів адміністративного регулювання цін, переходу до регулювання обсягів виробництва (на основі продуктових балансів) із залученням саморегульних об'єднань сільськогосподарських товаровиробників та використанням механізму проведення товарних і фінансових інтервенцій;

- стимулювання споживчого попиту у результаті запровадження програм адресної підтримки малозабезпечених категорій населення;

- зниження ринкових ризиків для сільськогосподарських товаровиробників у результаті урізноманітнення ринкових інструментів (страхування, гарантійні фонди, форвардна торгівля, торгівля деривативами, електронна торгівля тощо);

- удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, запровадження системи оперативного моніторингу ринку сільськогосподарської продукції, розбудови розвинутої системи сільськогосподарського дорадництва;

- сприяння розвитку органічного землеробства, насамперед в особистих селянських і середніх господарствах; забезпечення раціонального використання природних ресурсів, залучених до господарського процесу в аграрному секторі, шляхом впровадження системи моніторингу та контролю якості всіх земель сільськогосподарського призначення та обов'язкової агрохімічної паспортизації; створення умов для збереження, відтворення і підвищення родючості ґрунтів; регламентація розміщення у сівозмінах екологічно деструктивних культур відповідно до науково обґрунтованих норм; відновлення зрошувальних та меліоративних систем;

- стимулювання користувача (власника) землі до раціонального використання і охорони земель сільськогосподарського призначення.

Для забезпечення розвитку галузей аграрного сектору економіки надаватиметься пріоритетна підтримка:

тваринництва, зокрема м'ясного скотарства, свинарства, козівництва, вівчарства, кроликівництва, бджільництва, індиківництва, - за рахунок мотивації особистих селянських господарств, кооперативів та середніх господарств; свинарства у великих господарствах за умови високого рівня автоматизації та механізації виробництва; молочного скотарства - за рахунок

розвитку довгострокових контрактних відносин із молокопереробними підприємствами, виробництва сухого молока (переважно для постачання на експорт); молочного скотарства в особистих селянських господарствах, кооперативах та середніх господарствах .

рибництва - у результаті розвитку аква- та марікультури на водних об'єктах загальнодержавного та місцевого значення, а також розвитку рибпромислового флоту;

рослинництва, зокрема ягідництва, садівництва, виноградарства та непромислового виноробства, овочівництва, - шляхом мотивації особистих селянських господарств і кооперативів;

харчової та переробної промисловості - шляхом стимулювання виробництва нових видів продукції (біоетанолу, ріпакової та соєвої олії), збільшення обсягу та розширення асортименту виробництва дитячого харчування, харчових концентратів;

сільськогосподарського машинобудування - шляхом створення українськими та транснаціональними компаніями спільних підприємств крупновузлового збирання техніки, а також нарощення обсягів виробництва комплектувальних виробів, вузлів і агрегатів.

За рахунок переваг різних форм господарювання буде забезпечено розвиток:

виробництва зернових і технічних культур великими господарствами - на основі їх стійких зовнішньоекономічних відносин та інтеграції із зерноторговими та олійно-екстракційними підприємствами;

виробництва зернових культур середніми господарствами та кооперативами - у результаті забезпечення участі таких суб'єктів в організованому аграрному ринку;

виробництва харчових продуктів відомих на закордонних ринках торгових марок;

мережі складських та елеваторних потужностей, що надають послуги сільськогосподарським товаровиробникам зернових та зернобобових культур, - у результаті розвитку організованого аграрного ринку;

виробництва альтернативних видів енергії, насамперед виробництва біопального з культур, продукція з яких не використовується з продовольчою метою та на корм тваринам. [8]

Основними напрямками реалізації Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року є:

- впровадження інструментів оцінки експортного потенціалу за основними видами продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості;

- посилення взаємодії Мінагрополітики з галузевими асоціаціями з питань пріоритетів розвитку торговельних відносин України у галузі сільського господарства, харчової та переробної промисловості;

- впровадження політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їїніми державами-членами, з іншої сторони;

- удосконалення санітарних та фітосанітарних заходів у сфері безпеки продукції;

- поліпшення правових, організаційних та економічних умов для здійснення міжнародної торгівлі продукцією сільського господарства, харчової та переробної промисловості;

- стимулювання використання інноваційних підходів та технологічних рішень під час виробництва продукції харчової та переробної промисловості;

- гармонізація національного законодавства з європейськими вимогами щодо походження водних біоресурсів;
- впровадження інструментів оцінки потенційної привабливості зовнішнього ринку продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості;
- забезпечення підтримки вітчизняних експортерів сільськогосподарської продукції та продукції харчової та переробної промисловості з урахуванням міжнародних зобов'язань України у СОТ;
- посилення інституційної спроможності представлення та захисту інтересів вітчизняних виробників та експортерів на світовому ринку з урахуванням передового досвіду;
- ініціювання торговельних місій, переговорів щодо поліпшення умов доступу на ринки країн та регіонів;
- впровадження комплексу заходів із просування продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості на зовнішньому ринку та формування іміджу України як надійного та якісного постачальника продовольства;
- забезпечення інформаційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників і переробників шляхом надання доступу до оперативної інформації про попит на зовнішньому ринку, умови та процедури доступу до нього, зокрема нормативно-правове регулювання, митні процедури, стандарти та технічні регламенти;
- підвищення рівня обізнаності виробників щодо ринкових тенденцій, споживчих уподобань, технологій виробництва, вирощування, зберігання, переробки, транспортування харчових продуктів, невластивих для українського ринку, але популярних та дефіцитних на ринку інших країн. [25]

На нашу думку, реалізація запропонованих стимулюючих заходів дозволить значно покращити інвестиційний клімат в країні та залучити

необхідні обсяги прямих іноземних інвестицій, насамперед в пріоритетну для економіки України харчову промисловість.

Отже, для залучення прямих іноземних інвестицій України потрібно підняти інвестиційну привабливість країни для потенційних інвесторів. Для цього треба здійснити певні кроки, які сприятимуть інвестиційного клімату. Одними з головних, на сьогодні, причин низької інвестиційної привабливості України є фінансова (валютна) та політична нестабільність, корупція та відсутність спрощених процедур узгодження та одержання дозвільної документації.

### **Висновки до розділу 3**

У останньому розділі дипломної роботи були проаналізовані перспективні напрями іноземного інвестування а саме:

Для реалізації своїх капіталовкладень у певні форми кожен інвестор керується власними мотивами. Тому проаналізувавши та класифікувавши основні мотиви прямого іноземного інвестування їх форми та принципи реалізації, можна зрозуміти потреби та вимоги вкладників капіталу, що, в свою чергу, може стати в пригоді при формуванні стратегій залучення прямих іноземних інвестицій, які є надзвичайно важливими для участі країни у міжнародних економічних відносинах та у світовій економічній системі загалом.

Розроблена стратегія залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість на основі стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року яка визначає щорічне зростання обсягу аграрного експорту на 3–4% як одну з ключових цілей для розвитку сільського господарства. Досягненню цієї мети краще сприятимуть наступні пріоритетні кроки:

- Збільшення внутрішнього сільськогосподарського виробництва для розкриття його експортного потенціалу (за умови дотримання норм безпечності харчових продуктів);
- Забезпечення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції через стимулювання технологічного переозброєння та модернізації підприємств з обробки сільгосппродукції, зокрема, шляхом надання необхідного обладнання кооперативам;
- Сприяння розвитку галузевих асоціацій та спілок сільськогосподарських кооперативів і підвищення рівня їх відповідальності за формування та дотримання галузевих стосунків та за забезпечення якості та безпечності продукції їх учасників, зокрема, через створення регіональних торгових марок;
- Створення системи координації економічних інтересів в рамках виробничих процесів, обробки та збуту;
- Підтримка у запровадженні системи для спільного виводу української сільськогосподарської продукції на цільові міжнародні ринки;
- Створення умов для глибокої переробки експортної продукції;
- Створення ефективної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та забезпечення кращого доступу виробників до налагоджених каналів продажу (зокрема, до мережі складів та елеваторів), а також розширення можливостей доступу індивідуальних фермерських господарств та середніх за розмірами фермерських господарств до врегульованого ринку сільськогосподарської продукції.

## ВИСНОВКИ

За результатами проведеного аналізу зроблені наступні висновки:

- визначено сутність інвестицій та їх класифікацію;
- вивчено значення іноземних інвестицій для розвитку галузей економіки;
- визначено проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України;
- визначено пріоритетні об'єкти іноземного інвестування;
- розглянуто проблеми та перспективи активізації іноземних інвестицій в економіку України;
- дана оцінка динаміки надходження іноземних інвестицій в харчову промисловість;
- проаналізовано мотивацію іноземного інвестування;
- Розроблено стратегія залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість.

1. У першому розділі було розкрито сутність економічної категорії інвестиції розглянуто класифікацію інвестицій; визначено роль прямих іноземних інвестицій в економіці країни; освітлені основні проблеми залучення прямих іноземних інвестицій

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

Прямі вкладення з-за кордону найчастіше відбуваються шляхом заснування нової компанії або покупки істотної частки вже існуючого підприємства. З урахуванням викладеного вище, можемо зазначити, що проблему залучення іноземних інвестицій в економіку України необхідно

вирішувати враховуючи велику кількість позитивних наслідків для приймаючої країни.

2. Аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України показав що:

Пріоритетними об'єктами іноземного інвестування є: агропромисловий комплекс; машинобудування; охорона здоров'я; металургійний комплекс; транспорт і зв'язок; соціальна інфраструктура та деякі інші.

Формування інвестиційної привабливості залежить від впливу очновних чинників їх чотири, а саме: загальні; галузеві; територіальні, індивідуальні.

Аналіз динаміки надходження іноземних інвестицій дає змогу побачити що суттєвий негативний вплив на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну спричинила глобальна економічна криза 2007 – 2009 рр. та гібридна війна проти України, розпочата у 2014 році. За допомогою динаміки географічної структури іноземних інвестицій, у 2019 році в економіку ми бачимо що найбільшими країнами-інвесторами для України є Кіпр та Нідерланди. Інвестиції, які одержує країна розміщені територіально нерівномірно

Стосовно галузевих пріоритетів, то в іноземних інвесторів вони різні: сьогодні ПІІ наявні в усіх галузях української економіки. Водночас більшість інвесторів, представлених на українському ринку, охоче інвестують у галузі переробної промисловості, а також сферу оптової та роздрібною торгівлі — там, де швидко з'являються нові товари, змінюється асортимент, швидко окупаються витрати та невисокі комерційні ризики. Фактори, які позитивно впливають на інвестиційну привабливість України: вигідне геополітичне розташування, високий рівень природноресурсної бази, дешева кваліфікована робоча сила, місткий споживчий ринок.

До негативних факторів можна віднести: нестабільність валюти, воєнні дії на Східній Україні, корупція, проблеми у судовій системі, нестабільність політичної ситуації.

3. У третьому розділі дипломної роботи були проаналізовані перспективні напрями іноземного інвестування а саме:

Розроблена стратегія залучення іноземних інвестицій в харчову промисловість на основі стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року.

- Збільшення внутрішнього сільськогосподарського виробництва для розкриття його експортного потенціалу (за умови дотримання норм безпечності харчових продуктів);
- Забезпечення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції через стимулювання технологічного переозброєння та модернізації підприємств з обробки сільгосппродукції,
- Сприяння розвитку галузевих асоціацій та спілок
- Створення системи координації економічних інтересів в рамках виробничих процесів, обробки та збуту;
- Підтримка у запровадженні системи для спільного виводу української сільськогосподарської продукції на цільові міжнародні ринки;
- Створення умов для глибокої переробки експортної продукції;
- Створення ефективної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та забезпечення кращого доступу виробників до налагоджених каналів продажу.

Розвиток економіки України залежить у першу чергу від власного капіталу, а іноземні інвестиції носять стимулюючий характер.

Таким чином, була досягнута головна мета дипломної роботи, а саме проаналізувано проблеми залучення прямих іноземних інвестицій. Усе вищесказане надє нам можливість відзначити, що прямі іноземні інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому, тому обсяг залучених інвестицій є показником інтеграції країни у світову спільноту.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про інвестиційну діяльність”, від 18 вересня 1991 року.
2. Гуткевич С.О. Інвестування: теорія і практика [Текст]: навчальний посібник / С.О. Гуткевич.-Вид.2-ге. Доп.-Полтава: „ТОВ АСМІ” 2011-258 с.
3. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : монография Киев : Европейский университет, 2003. 251 с
4. Гуткевич С. А. Инвестиции и инвестиционный процесс / С. А. Гуткевич. – К., 2010. –128 с.
5. Пастухова К. М. Напрямки поліпшення інвестиційного клімату в Україні / К. М. Пастухова, Н. Є. Гришко // Найновите постиження на європейската наука: матеріали за 6–а міжнародна научна практична конференція, – София: „Бял ГРАД–БГ” ООД, 2010. – Том 4: економіки. – С. 46–48.
6. Гуткевич С.О., Пулій О.В. Інвестиційна привабливість: сутність, показники і чинники впливу [Текст] // Інтелект ХХІ -2019.- № 2.-С.88-93.
7. Гайдучський А.П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки// Економіка і прогнозування -2005-№4.-С.119-129.
8. Кабінет міністрів України розпорядження від 17 жовтня 2013 р. № 806-р Київ Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року
9. Закон України Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.410
10. Теоретичні засади правого регулювання інвестиційної діяльності в Україні: монографія / С.О.Гуткевич, І.Г.Оніщенко, В.О.Веклич, П.О.Сидоренко, Г.Г.Тараненко, О.Г. Занозовська. — К.: НУХТ, 2015. — 310 с. — Т.1.
11. Офіційний сайт Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu\\_u/zed.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm)

12. Офіційний сайт European Business Association. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk>.

13. Фатюха Н. Г. Стан і перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / Н. Г. Фатюха, Я. Ю. Дем'яненко // Сталий розвиток економіки. - 2014. - № 3. - С. 54-59. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre\\_2014\\_3\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_3_11).

14. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах / К. С. Малько // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 3. - С. 100-105. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape\\_2015\\_3\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_3_13).

15. Харитоновна І.Г. Особливості інвестиційної стратегії міжнародної компанії / І.Г. Харитоновна, Д.Є. Ширко // Регіональна економіка. – 2014. - № 4. – С. 17-24.

16. Долінська Т.,Юр'єва Т. інвестеційний клімат України та шляхи його формування // Проблеми підвищення ефективності іфраструктури. Збірник наукових праць.-2016-Вип.25.-С.9-18.

17. Інвестування: теорія і практика: [навч. посіб] / Л.М. Борщ, С.В. Герасимова; Київський ун-т ринкових відносин. – 2-ге вид., перероб. і доп. –К.: Знання, 2017.-685 с.

18. Василиця О.Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України / О.Б. Василиця // Економіко–правовий часопис. – 2016. – Вип. 1. – С. 12–22.

19. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України / дослідження / Секторальна експортна стратегія 2019–2023 / харчова і переробна промисловість України [file:///C:/Users/MaxFrame-2018/Downloads/Food\\_and\\_Beverages\\_Sector\\_UKR\\_fin\\_1809%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/MaxFrame-2018/Downloads/Food_and_Beverages_Sector_UKR_fin_1809%20(1).pdf)

20. Жученко О.В. Інвестиційні стратегії та політика регіонального розвитку [Текст] / О.В. Жученко // Економічний простір. – 2008. – № 15. – Дніпропетровськ, 2008. – 105-111с.

20. Третяк Н.М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н.М.Третяк // Фінансовий простір. – №3 (11). – 2013.- С. 165-170.

21. Іноземні інвестиції в Україні / За ред. П.І. Гайдуцького. – К. : Редакційновидавниче відділення Укр. ІНТЕІ, 2017. – 248 с.

22. Паламарчук І. В. Проблеми та фактори формування інвестиційного клімату в Україні / І. В. Паламарчук // Вісник Академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – 2011. – № 03(3) – С. 26.

23. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>

24. Гуткевич С. О. Формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки : Автореф. дис...д-ра. екон. наук : 08.07.02 / С. О. Гуткевич; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки". - К., 2004. - 31 с. - укр.

25. Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року від 10 липня 2019 р.

26. Дані аналітичного департаменту Рада з питань експорту продовольства (UFEB) - [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://ukrainian-food.org/uk>

27. Коваленко С. О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С. О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 366–368.

28. Савчук Н. Стан інвестиційного клімату України та напрями його покращення / Н. Савчук // Регіональна економіка. – 2016. – № 8. – С. 3

29. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.

30. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).

31. Офіційний сайт Світового економічного форуму [Електронний ресурс.] – Режим доступу: [www.weforum.org](http://www.weforum.org).

32. Надходження та освоєння інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку України. Статистичний бюлетень. – К: Державна служба статистики України, 2017. – 51с.

33. Швець Ю. О. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення / Ю. О. Швець, О. В. Бурдило // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - № 12(2). - С. 165-168. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg\\_2017\\_12\(2\)\\_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12(2)_37).

34. Брюховецька Н.Ю. Інвестиційна привабливість публічного акціонерного товариства: теорія та практика : монографія / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова – НАН України, Ін-т економіки промисловості. – К, 2015. – 212с.

35. Шеремет В.В. Управление инвестициями: В 2-х т. Т. 2. / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. — 512 с.

36. Перконос П. П. Особливості розвитку інститутів спільного інвестування в Україні на етапі відновлення національної економіки / П. П. Перконос // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 5. – С. 49

37. Каїра Л.Г. Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Г. Каїра ; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). - Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. - 215 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 204. - 300 прим. - ISBN 978-966-175-084-4..

37. Гуткевич С.О., Каїра Л.Г. Навчальний посібник до виконання дипломної роботи бакалавра для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо- професійної програми «Міжнародна економіка»: навч. посіб./ за ред. С.О.Гуткевич. Київ : НУХТ, 2020. 36 с.

38. Науково-освітній простір як ключовий фактор розвитку країн в добу економіки знань друк: монографія /С.О.Гуткевич, І.Г.Оніщенко - К.: НТУУ «КПІ», 2014. - 241 с.

39. Інвестування: міжнародний досвід: монографія/ С.О.Гуткевич та інші. – Харків «Діса плюс», 2017. – 210 с.

40. Ситник О.В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики / О. В.Ситник // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 23. – С. 127-130.

41. Вербіцька І.І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та перспективи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 150–154.

42. Прямі інвестиції (акціонерний капітал): за країнами світу у розрізі видів економічної діяльності; видами економічної діяльності у розрізі країн світу у 2018 році. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

43. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учебный курс ; 2-е изд., перераб. и доп. Киев : Эльга, НикаЦентр, 2006. 552 с.

## ДОДАТКИ

Додаток А.

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України по регіонах, млн. дол.

США

Назва області	Обсяги інвестицій				
	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька	309,4	223,0	187,8	180,0	198,9
Волинська	341,3	271,2	247,1	246,1	251,3
Дніпропетровська	8 913,0	5 784,9	4 030,6	3 491,1	3 688,2
Донецька	3 789,1	2 322,0	1 748,0	1 249,6	1 116,4
Житомирська	362,9	259,8	222,7	216,3	226,8
Закарпатська	437,5	334,2	311,8	317,0	325,1
Запорізька	1 075,3	843,4	682,7	863,4	910,5
Івано-Франківська	813,8	925,9	836,6	826,6	904,7
Київська	1 951,5	1 750,3	1 593,4	1 516,8	1 588,7
Кіровоградська	147,1	70,6	52,5	58,9	70,1
Луганська	826,4	578,2	443,9	436,4	438,0
Львівська	1 379,5	1 097,6	1 032,9	833,5	930,0
Миколаївська	282,8	228,9	212,8	213,5	206,1
Одеська	1 671,7	1 423,3	1 320,3	1 228,8	1 202,6
Полтавська	1 064,7	1 039,4	1 000,1	1 003,0	1 008,8
Рівненська	292,6	242,5	199,6	159,5	134,2
Сумська	422,7	263,3	199,1	190,0	181,5
Тернопільська	68,9	55,8	49,2	48,2	45,0
Харківська	2 131,9	1 674,3	1 519,6	642,5	638,3
Херсонська	275,2	208,2	211,0	201,3	218,5
Хмельницька	224,5	189,1	165,5	158,2	170,8
Черкаська	887,9	512,9	348,0	334,4	335,7
Чернівецька	80,2	68,6	59,1	57,1	42,6
Чернігівська	128,4	99,8	92,1	241,3	429,6
м.Київ	25 825,6	17 889,6	15 356,3	16 516,8	16 343,9
Усього	53 704,0	38 356,8	32 122,5	31 230,3	31 606,4

Джерело: [11]

## Додаток Б

## Динаміка ПІІ в Україні за видами економічної діяльності

Види діяльності	2014	2015	2016	2017	2018
Сільське, лісове та рибне господарство	776,9	617,0	502,2	586,2	578,6
Промисловість	17 681,4	12 419,4	9 893,6	9 667,6	10 543,7
Будівництво	1 580,0	1 301,9	1 104,1	1 043,3	919,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6 807,8	6 037,6	5 247,4	5 106,5	4 957,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 535,3	1 355,5	1 088,0	1 086,0	985,3
Інформація та телекомунікації	1 894,7	1 646,2	2 089,4	2 075,7	2 100,1
Фінансова та страхова діяльність	12 261,4	6 421,7	4 350,1	3 627,4	3 526,3
Операції з нерухомим майном	4 768,3	3 979,4	3 882,1	3 764,4	3 796,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	4 006,8	2 634,5	2 222,6	2 253,5	2 131,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1 686,9	1 340,2	1 222,7	1 507,3	1 550,9
Інші	704,4	603,2	505,1	497,0	499,9

Джерело: [11]